

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Nr. 6
Juuni
1997
Hind 7.-

KA SOOME NOORED LAULAVAD

(vt. ka lk. 22)

Ellerheina sõpruskoor Tapiolan Kuoro koos oma dirigendi prof. Erkki Pohjolaga Sibeliuse mälestussamba jalamil.

28 aastat hilinevad kingitus

Tapiola koori maine hakkas tõusma aastail 1968—69 ja, naasnud esinemistelt Prantsusmaal, sõlmis ta kokkuleppe sõidust Tallinna maiks 1969. Kontserdi korraldas Eesti Filharmoonia ja see pidi toimuma 24. mail Estonia kontserdisaalis. Tolle aja kombe kohaselt saime endale sõpruskoori, koguni kaks: tütarlastekoori Ellerhein ja J. Tombi nimelise Kultuuripalee Eesti NSV teenelise poistekoori. Esimest nime oli kergem välja öelda.

Vähe enne sõidu algust saime hädateate, et meie laevapiletid on

Veel numbris:

Kuidas korraldada noorte laulupidusid

- G.Ernesaksa jt. arvamine

Üle-eestiline poistekoor

ERSOt juhatasid Neeme Järvi ja Roman Matsov

Kristjan Järvi kui Ameerika noorteansambli hing

Peeter Saul naiselikkusest muusikuis Saaremaal on pill, mida ei oska keegi mängida

Ei saa Pärnu skandaalita

Juba 360 aasta eest oli noodikirja all eestikeelne tekst

Kolme kuulsa tenori esinemist kuulamas ja Metropolitan Operas

Pimedate orkester

Klaverikeeli asendab kasside näugumine

annulleeritud, kuna laev Tallinn on Läänemere rahnüdalal osalejate käsutuses. Teadsime, et kontsert on välja müüdnud ja see kavatsetakse üle kanda televisioonis. Siinkirjutaja, kes oli tollal nii Prantsusmaa–turnee kui Tallinna–sõidu rühmajuh, üritas saada Aerofloti lendu Helsingist Tallinna. Mõte tundus sel ajal võimatu, kuid üllataval kombel sain paari päeva pärast jaatava vastuse. Nii lendasimegi meie 23. mail 1969 esimese sõjajärgse tsiviilrühmana Tallinna. Lennuk oli aga nii väike, et

mahutas vaid poole meie rühmast ja tal tuli sõita kaks korda. Ent mitte otse üle mere, vaid kerdteed Viiburi ja Narva kaudu. Meid majutati Ranna hotelli ja peagi tutvusime oma sõpruskoorigega. Sõlmiti sõprussidemeid, millest mõned kestavad praegugi.

Estonia laval anti kontserdi korraldajale, Eesti Filharmoonia direktorile Rait Ivalole meie külaskäigu meenutuseks üle 5–keelne soome kannel. Aastaid hiljem oli see kannel orkestri koosseisus Veljo Tormise ballettkantaadi

”Eesti ballaadid” ettekandmisel.

Peagi loomulikult taipasime, et kingitus oleks pidanud kuuluma meie sõpruskoorige Ellerhein, kuid viga oli juba tehtud. See saadi siiski parandatuks Ellerheina 45–aastseks saamise juubelikontserdil. Täpselt 28 aastat hiljem, kui allakirjutanu andis sellele eesti koorile Tapiola koori kingitusena soome kandle.

Nii ajaratas ringi käib...

Uolevi Lassander

Vill noorte laulupäeva eel palus ML toimetus mõnedel sellega seotud inimestel vastata kolmele küsimusele või esitada oma seisukoht mingi muu nende arvates tähtsama laulupeoga seostuva probleemi osas. Küsimused olid:

1. Millised on Teie mälestused varasematest koolinoorte laulupidudest ja nende juhtidest?
2. Milline peab Teie arvates olema järgmine koolinoorte laulupidu? Traditsioonide ja uudsuse suhe?
3. Kas on seda võimalik korraldada ökonoomsemalt ja samaaegselt mõjusamalt? Kuidas?

Saime järgmised vastused:

LYDIA RAHVLA,

POISTEKOORIDE ÜLDJUHT, LASTEKOORIDE DIRIGENT

1. Meeldivad. Eriti on mälu süüvinud minu õpetaja Heino Kaljuste - lastekooride üldjuht. Tõeline muusik!

2. Järgmine noorte laulupidu peaks kuuluma, ka ettevalmistaval perioodil, mitte ainult tegijatele, vaid kogu rahvale. Käesolevast noorte laulupeo eelsest perioodist on äärmiselt vähe juttu ja täna, 28. mail teab väga väike osa Eesti üldsusest juunis toimuvast peost. Kui puudub igasugune suureklaam, on raske rääkida traditsioonide jätkumisest ajal, kui rahvale tuuakse koju läbi SAT-TV 32 kanalit, sh väga head maailmamuusikat.

Laulupeo korraldamine vajab raha. Seda tuleb otsida ja leida, mitte kantsleis viriseda, et seda pole. Olen kindel, et ideedest puudust ei tule. Tänapäevani on vähe kasutatud ajakirjandust,

raadiot. See on aga tähtis, kui rääkida pidude traditsioonide jätkajatest, peo toimumisest. Organiseerijad võivad/võiksid arvestada võimalusega, et NOORED (miks mitte täiskasvanud) tulevad peole ka oma leivakotiga. Peasi, et on pidu. Ja miks mitte igal õhtul simmaniga.

Kaunist laululusti kõigile!

RAUL TALMAR,

SEGAKOORIDE ÜLDJUHT.

1. Varasemad laulupeod olid juhitud palju rahulikumal moel kui viimane.

2. Koolinoorte laulupidu peab olema laste rõõmupidu, kus traditsiooniliselt hea laulutase juures oleks kogu repertuaar uudne.

TIIT RAUD,

VASTSELIINA LASTE- JA POISTEKOORI DIRIGENT

1. Minu kõige varasem mälestus koolinoorte laulupeost on aastast 1972, kui 12–aastasena ise laulsin Võru I 8–kl. kooli lastekooris. Koori juhatas väga musikaalne ja südamlük õpetaja Silvia Aruste.

Estonia kontserdisaalis toimus külaliskollektiivide kontsert. Olime selle päeva õhtul väga väsinud, aga meie (poiste) saatja direktor Karl Nõmm oli väga resoluutne ja laskis poiste madratsid õhust tühjaks. Vastuvaidlemine oleks olnud mõttetu.

Koos Urmas Sisaskiga õlse loitsimise ajal.

3. Laulupidu ei saa korraldada ökonoomsemalt, vaid seda tuleb võtta kui noorte esteetilise kasvatus, sh muusikaõpetuse ühte tähtsat osa. Laulupeole ja selle ettevalmistusele tuleb eraldada piisavalt raha. Nii palju, et mööda Eestit koolides käies ei näeks väsinud fanaatikuid ”oma” kohust täitmas. Kas tõesti on raske taibata, et esimene relv võitluseks hingetuimuse vastu ei ole mitte ”tiigrihüpe”, vaid ”ööbikulaul”?

Kontserdist on meelde jäänud ühe Leedu poistekoori esinemine (koori nimi oli tõlkes Tammeke). Mäletan, et istusin rõdul ja olin otsekui lummatud ühest laulust, kus solistik oli minuvanune poiss. Milline hääl!!! Kui kõrgelt ta laulab! See muusikaline elamus on minusse elama jäänud tänapäevani.

Teine meeldejäätüim moment on 1980–ndaist aastaist ja on seotud rongkäiguga. Laulupeo rongkäik oli kujundatud eesti- ja venekeelsete sildikeste, lipukeste ja plakatitega. Vastseliina lastekoori pidi võtma väikesed

lipukesed tekstiga DRUŽBA. Olin sellest tõeliselt šokeeritud ja vargsi vahetasin need eestikeelsete lipukeste vastu: RAHU.

Enne rongkäiku instrueeriti koorijuhte ja kooride saatjaid tundu aega (!), kuidas käituda rongkäigus ning möödumisel laulupeo presiidiumist ja valitsusest.

2. Koolinoorte laulupeod peaksid jääma, ent rohkem läbi põimuma tänase pop- ja levimuusikaga. Traditsiooniline vorm säilib Eesti üldlaulupidude näol, aga samasugust vormi ei peaks enam dubleerima koolinoorte laulupeol. Laulude valikul võiks olla

LASTEKOORIDE ÜLDJUHT

ANNELI MÄEOTS

1. Esimest korda kutsuti mind minu suureks üllatuseks mudilaskooride üldjuhiks 1977. a. Vilja Toomi kõrvale. Ta oli mulle suur eeskuju - väga heatahtlik, hea suhtleja nii õpilaste kui õpetajatega, keda ta kõiki hästi tundis. Mina noore inimesena olin kriitilisem. Aga hästi saime me läbi.

Sel ajal oli laste laulupidu suursündmus, millesse suhtuti väga tõsiselt. Inimestel oli siis ka rohkem aega kui praegu. Kõigepealt arutati läbi uus repertuaar, autorid - Ernesaks, Tormis jt. - mängisid dirigentidele klaveril ette. Ettevalmistuse ajal laulsid televisioonis laulupeolaule eliitkoorid, õpetati, kuidas hingata, dünaamikat jne. Hiljem läbikuulamise järel koostati põhjalikke aruandeid. Mudilaskoore oli siis ainult Tallinnast ja Harjumaalt.

Väga palju toetas meid Heino Kaljuste, ka organisatsioonilisest küljest, muretses nootide trükkimise eest, tõi need meile kätte. Laulupeol dirigeerimisel unustasin aga pabinas teda kui autorit välja kutsumata. Pärast ehmatasin, palusin vabandust. Kaljuste sai mu pabinasolemise aru, naeris. Aga mul on praegugi selle pärast piinlik.

Järgmisel lastelaulupeol olin üksinda mudilaskooride peal. Sellest ajast on meelde jäänud üks omapärane lugu. Käisin oma endise õpetaja Elga Rikandi Jõelähtme koori eelproovis. Kui see läbi, kutsusin välja ühe tüdruku, ütlesin, et ma pole kedagi näinud nii toredasti laulmas. Pärast ütles Rikand mulle: "See tüdruk ei pea viisi, aga kangesti tahab laulda. Võtsin ta koori, lohutasin, et küll ta hiljem laulma õpib, aga praegu liigutagu esinemise ajal ainult suud." Ta tegi seda nii innukalt, et pettis mu ära.

1987. a., kui juhatasin mudilaskoore koos Lydia Rahulaga, otsustasime kavva võtta ühe a capella laulu. Pidasime Tormisega nõu. Tal oli tsüklik "Vanavanemate viisivakk" laul "Kägu kukub". Võtsimegi, aga see kahehäälneline laul oli mudilaskooride jaoks raskevõitu. Õpetajad nägid palju vaeva. Aga kes selle suutis ära õppida, sel tulid lihtsamad laulud briljantselt välja. Praegu arvan, et see oli viga, aga huvitav viga.

2. Laulupeol peaks olema rohkem meesdirigente. Õpetavad nagnüi peamiselt naised, lapsed tahavad vaheldust. Seekord olen lastekooride üldjuht. 5 dirigendist 3 on mehed. Sain ka meelitada Tõnu Kaljuste, kes on alailma sõidus, juhutama oma isa laulusaadet

HEIDI MÄGI,

TAMSALE MUUSIKAÕPETAJA

Üitmotteid laulupidudest,

mida oleme muusikaõpetajatega oma maakonnas ja ka Eesti Muusikaõpetajate Liidu volikogus korduvalt arutanud.

Ühes oleme kõik üksmeelel: "Koolinoorte laulupeod olid, on ja peavad jääma!" See on väga oluline kultuuriahel, mille katkestamise püüetele tuleb jõuliselt vastu astuda. Kahjuks on meie maal plaanitud kokkuvõtteid just töötajate ja eriti hariduse arvelt.

Laulupidu peaks olema "rõõmus laulmise pidu"! Mis puutub korraldamise ökonoomsusesse (üldjuhite meeletootmise maakondades ja ühepäevasel koondproovil Tallinnas), siis see on viidud niigi maksimumini. Au neile, et nad sealt eluga välja tulevad!

Laulupidu on ju väga soliidse traditsiooniga üritus. See seab teatud piirid. Aga traditsiooniks peaks saama ka see, et alati oleks lapsi ja noori haaravat uudsust.

Eriti tähtis on minu meelest - ja selles on olnud senini suurim puudus - helivõimendus ja kogu muusikalise materjali

rohkem tähelepanu maailma rahvaste muusikale.

Visuaalse tausta loomisel tuleb enam kasutada tänapäevast tehnikat. Laulupeonädalal võiksid toimuda mitmesugused koore huvitavad kultuurilised üritused, mis laulupeost osavõtjatele oleksid tasuta või siis sümboolse tasu eest.

Suurema osa mujalt Eestist tulnud kollektiivide jaoks peaksid Tallinna koorilauljad ja tantsijad organiseerima peremajutuse. Sellega jääksid ära jubedad elamis- ja söömistingimused koolimajades.

"Uhti, uhti, uhkesti". Ta jõuab Tallinna alles eelmisel õhtul.

Tuleb üldistada ettevalmistamise kogemusi. Tartus ütles mulle Laine Jänes, et ta käib ka mujal ettevalmistusi vaatamas. Mille leiab olevat vigase, seda püüab vältida, mille peale pole ise tulnud, seda üle võtta. Nii peaks olema üle-eestiliselt. Väga hea mulje jäi mul ka ülevaatusest Raplas. Narva vene koorid on laulud heas eesti keeles ära õppinud.

Praegune mull-propaganda ei kõlba küll kuhugi. Ajakirjandus aina räägib, kuidas Jackson tuleb Tallinna, aga et ees on noorte laulupidu, sellest mitte sõnagi. Isegi Kullo õppenõukogu koosolekul, kus räägiti eelolevatest suvesündmustest, unustati noorte laulupidu ära, pidin meelde tuletama. Õpetajad on ära teinud suure töö, aga seda ei hinnata. Miks praegune suuresti skandaalidele orienteeruv ajakirjandus on jätnud esiküljele paigutamata ühe skandaalse teate: kõik lapsed, kes laulupeol laulda tahaksid, sinna ei pääse. See on skandaalne unustamine. Pidi olema kokkulepe koostööst Üldlaulupeo Büroo ning Eesti Raadio ja Televisiooni vahel, aga selle vilju pole kuulda ega näha.

3. Edaspidi võiks kokku hoida toitlustamise arvelt, esmajoones Tallinna osas. Lastele supi andmine oli vajalik vanasti, kui puhveteid oli vähe. Nüüd tormavad nad puhvetisse neile meeldivat ostma, suured rahad näpus. Kuumast supist ei hoolita, eriti kui ilm on ka kuum. Seda oli näha eelmisel laulupeol ja ka nüüd, üldproovide ajal. Suppi peaks muidugi võimalik olema väikese tasu eest osta. Nii kokku hoitud raha eest võiks lasta rohkem lapsi lavale - ruumi seal ju on - või tellida heliloojatelt uued ilusad laulud. Kuidas seda mõtet praktikas ellu viia, on muidugi omaette küsimus.

kõrgekvaliteediline kuuldavus kogu väljakul. Ning sellega publiku kaasahaaramine, et lõpeks liha kõrvetamine ja krõpsude närimine laulupeokontserdi ajal. Ka lavast kaugemal olivad tuleb panna kuulama. Isegi siis, kui ilm on kuum.

Tore oleks kooride erinev paigutus lavale tulekul (Lasnamäe nõlvad, ridade vahelt).

Dirigendipuldiks peaksid olema noorte jaoks tõeliselt "popid" inimesed, kes suudavad neid kõita, kaasa haarata ja vaimustada. Ka publikut hümnid laulmisel. Siin peaksid igasugused tutvused ja muud mõjutegurid - kes kelle naine, õde, vend - jääma tagaplaanile. Ka vanus ja sugu ei ole olulised. Igaüks lihtsalt ei sobi üldjuhiks. Seda tunneb iga laulja ja ka publik. Kuulete ju kõik lauluväljakul vastukajavast.

"Papa Kaljustet" lastekooridele enam pole!

Laulupeo iidolit - Ernesaksa - samuti mitte!

Ehk tuleb peagi keegi nooremate hulgast, kes eriliselt andunud suudab nende koha täita!

Gustav Ernesaksa vaimne pärand

Naima Kasak

I osa

Me olime Gustav Ernesaksaga head tuttavad peaaegu 50 aastat. Pärast tema esimese naise surma elasime me siin Oru tänaval ligi 20 aastat koos. Meil oli omavahel palju juttu laulupidudest, sh. laste laulupidudest. Ma olin tihtipeale juures, kui ta vahetas selles küsimuses mõtteid teiste dirigentidega, eriti Heino Kaljustega. Tavaliselt siin suures toas sama laua ääres, kus me praegugi istume.

Ernesaks ja Kaljuste, nagu ka enamik teisi koorijuhte, olid ühel meelel, et eesti laste laulupidu peab olema stiilne, et seal valitseks a capella laul. Kui väikesed mudilased laulavadki natuke valesti, pole sellest häda midagi. Nad on ju väikesed, neil ei saagi palju nõuda ega ole väikeste vigade varjamiseks vaja kasutada orkestrit. Kui aga on juba saatemuusika, siis peaks see olema eestikeelse laulu olemusega kooskõlas, soovitatavalt rahvapillimuusika. Ernesaks ise esines üleskutsega rahvapilliorkestrite loomiseks pärast 1947. aasta laulupidu ning neil üleskutsetel oli hiljem suur vastukaja. Ka praegu, nagu ma olen televiisoris näinud, on sellised orkestrid olemas.

Palju võiks anda laste laulule värvi juurde, kui seda saadaks kandleansambel, eriti laste endi oma. Ka viul sobib. Kunagi oli meil väga hea vabariiklik noorte

laulupidudel, aga ma olen nende arvamusi piisavalt palju kuulnud, on vaimustuses just meie laulupidude omapärast. Mõnikord räägitakse, et laulupidude vana vorm on end ära elanud, muutunud igavaks. Ma arvan, et see pole nii. Vana vormi omapära ja võlu on vaja paremini välja tuua, paremini laulda. Siis ta ei ole igav, vaid mõjuv. Selleks tuleks liigutada ajusid. Kas ei võiks näiteks lapsed laulda ja tulla lavalegi mingeid lastepäraseid rütmipille mängides?

Repertuaari on vaja rikastada lastepärase lauludega. Lastepärasus ei tähenda aga mitte ainult suuremat tehnilist lihtsust täiskasvanute kooridega võrreldes, vaid ka suuremat muhედust, humoorikust. Ernesaks pidas seda ka lastele laulude kirjutamisel silmas. Ta palus mul välja otsida luuletusi viisistamiseks. Leidsin 42 laulu, ta viisistas need. Oli lindude tsükkel - "Ööbik", "Lõoke", oli lillede tsükkel, mille me nimetasime "Kimbuks" ning mis sai I preemia. Millegipärast on vähe lauldud sellesse "lillekimbukesse" kuuluvat kelmikat ja omapärast "Nõgest".

Arvestagem ka meie keele omapära.

Eesti keel on ju hästi vokaaliderohke, meloodiliseks lauluks sobiv keel. Mulle meenub meie RAM-i laulmine ühes Ameerika väga hea akustikaga kirikus. Pärast kontserti oli mul teelauas jutuaamine ühe noore muusikuga, kes ütles end olevat pianist. Pianistil peab olema väga hea kõlavärvi tunnetus. Ta kiitis meie meeskoori mitte ainult temale

omase kõlavärvi, vaid ka eesti keele kõlavärvi pärast, lubas isegi meie keele ära õppida. Pidagem siis ka ise lugu sellest rikkusest, mis on meile, eestlastele, loomupäraselt omanel! Ärgem vaesestagem end !!

Teine küsimus - liikumine laste ja noorte laulupidudel. See on n.ö. minu eriala. Olin noorelt Ernst Idla rühmas esivõimleja, mind taheti ühes filmis

Gustav Ernesaksaga lugemas tema raamatu käsikirja

võimlejana esinema panna. Lepingki oli olemas, kuid sõda tuli vahele. Seejärel olin esimene Nõukogude Liidu kunstilise võimlemise meister. 50 aastat olen tegelenud liikumise õppejõuna, mind on kutsutud noorte näitlejate Ihulihvijaks.

Sellest oma vaatepunktist tahaksin väljendada mõned mõtted liikumisest laste laulupidudel, mis, nagu ma tean, on ühtelangevad Gustav Ernesaksa seisukohtadega.

Eestis on liikumine ja laul olnud ikka omavahel seotud - vaadake näiteks laulvaid Kihnu naisi! Kuid see seos peab olema orgaaniline, andma ühtse terviku. Liikumine peab ka, eriti laste puhul, lauljale endale rõõmu valmistama. Praegu paistab aga olema suund võetud rabelevale liikumisele, mis pole tihtipeale laulu teksti ega meloodiaga kooskõlas, rikub selle ära. Pealegi ei valmista see, eriti väikestele lastele - mudilastele, mõnu. Seda on nende nägudestki näha. Milleks niimoodi?

Eesti vanasõna ütleb: "Kus viga näed laita, seal tule ja aita!" Kahjuks pole mul selleks olnud võimalust. Kui Gustav Ernesaks veel elas, neelas tema kui haige, aga samal ajal väga energilise ja suure sõpruskonnaga inimese kõrval perenaine olemine palju aega ja energiat. Pärast tema surma on sedasama teinud võitlemine ühe tema viimase soovi teostegemise eest.

(Järgneb)

Pani kirja
Herbert Vainu

1980. aasta üldlaulupeol koos Gustav Ernesaksaga

viuldajate ansambel, mis esines omaette. Aga klahvpillid, mida nüüd kiputakse kasutama ja pealegi estraadilikus laadis, minu arvates eesti lastekooride saatemuusikaks ei sobi.

Teistel rahvastel võib ju nii olla, aga milleks peame me oma heast stiilsest rahvakunsti traditsioonist loobuma. Teiste rahvaste esindajad, kes on käinud eesti

Eesti Meestelaulu Seltsi Poistekoor juba 3-ne

Eesti Meestelaulu Selts (edaspidi EMLS) on olnud aastaid mitte ainult eesti meestelaulu edasiviija, vaid mõjutanud oma tegevuse kaudu tervet eesti rahvuskultuuri. Viimaste aastate jooksul on selts pööranud üha enam tähelepanu ka oma järelkasvule - eesti poiste kultuurilisele kasvatamisele ja muusikalisele harimisele. Alates 1993. aastast on astunud EMLS-i üha rohkem eesti poistekoori.

Praeguseks hetkeks kuulub EMLS-i 52

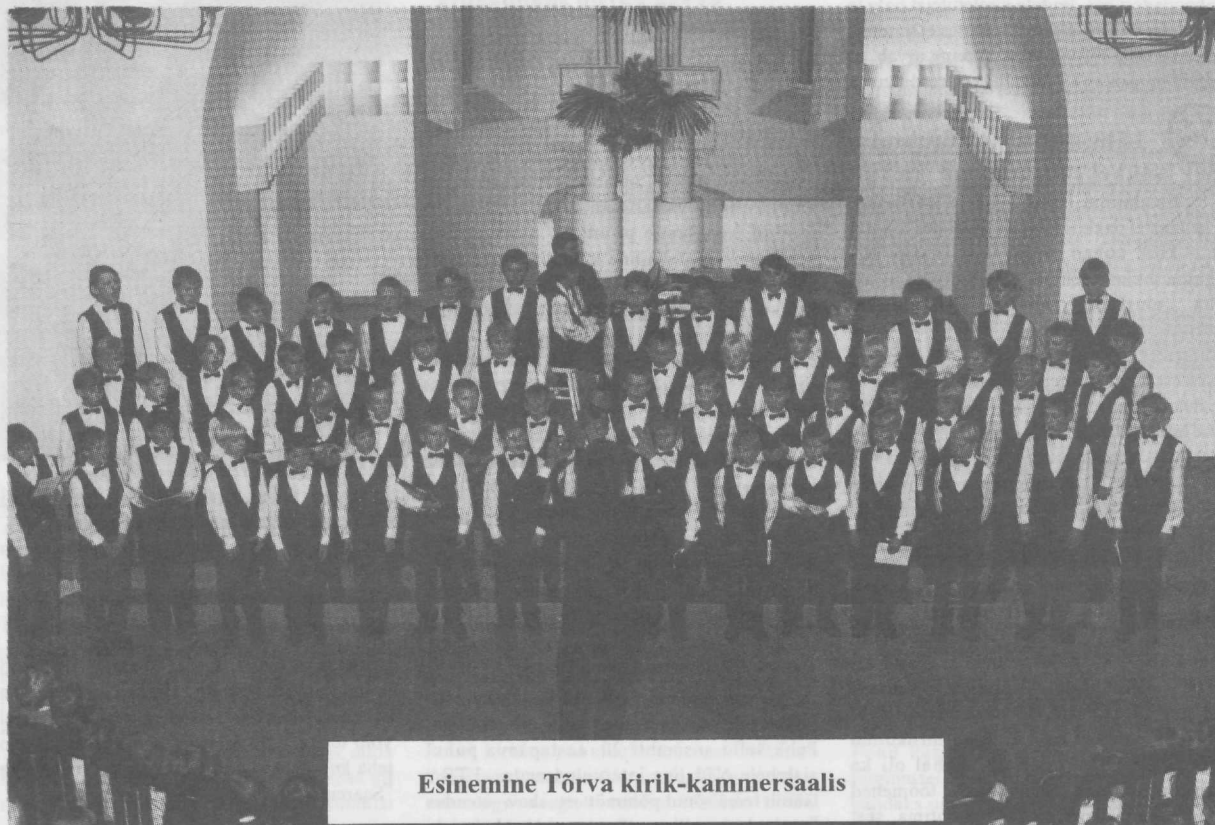
taktikepi all paljudes paikades üle Eesti ning võidetud rahvusvahelisel konkursil Oskarshannis 1. koht. Viimasel hooajal juhatasid koori Alla Eenma ja Peeter Perens jr. Hooaeg lõppes kontserdireisiga kultuurilinnas Sankt-Peterburgi.

Kuna Eestis on väga erineva suurusega ja erineva tasemega poistekoore, motiveerib iga üksiku poistekoori lauljat võimalus laulda suures kooris koos oma ea-ja huvikaaslastega teistest Eesti

inimestega teistelt eluadelt. EMLS-i PK aitab kaasa poiste sõprussidemete tekkele terves Eestis.

Muusikaõpetajatele on oluline võimalus osa saada EMLS-i tööst ja vahetada omavahel kogemusi ja informatsiooni.

EMLS-i Poistekoor kutsutakse kokku 6-7 korda hooaja jooksul. Laululaagrid toimuvad iga kord erinevas Eesti paigas. Tavaliselt töötatakse ja õõbitakse mõne koolimaja või kultuurikeskuse

Esinemine Tõrva kirik-kammersaalis

poistekoori oma 1300 liikmega. Igal suvel on peetud mees- ja poistekoorige ühiseid laulupäevi. Aeg nõudis jõulisemat ühise liikumise väljendust. Nii sündis eesti tuntud dirigendil Hirvo Surval idee luua üle-eestiline EMLS-i Poistekoor, kus laulaksid koos 60-65 eesti poistekoorige parimat lauljat.

Käesoleva aasta märtsis tähistas EMLS PK oma 3. sünnipäeva. Kolme tegevusaasta vältel on esinetud Hirvo Surva

paikadest. Igal sügisel toimuvad katsed EMLS-i poistekoorige ning katsetele saadetakse valivad välja kohalikud muusikaõpetajad.

Parimate lauljate ühendamine ühte koori loob võimaluse tavalisest kõrgema kunstilise kvaliteedi tekkeks. Sama oluline on EMLS-i PK tegevuse kasvatuslik ja poiste silmaringi laiendav roll. Kohtunud on Jaak Joala, Jüri Arraku, Mati Kaalu ja muude huvitavate

ruumides. Päeva täitvate lauluharjutuste kõrvale kuuluvad ka hommikujooks ja õhtused sportmängud. Alati on tutvutud ümbruskonna vaatamisväärsuste ja kohaliku eluoluga.

Täname kõiki lahkeid inimesi, asutusi ja ettevõtteid, kes on leidnud võimalusi toetada EMLS Poistekoorige.

Rain Laane,
EMLS juhatuses liige

EESTIST

Tobiase päevadel üllatasid

sillamäelased

Mai-juunikuu puhkepäevalisel vahetusel peeti Hiiu maal Rudolf Tobiase päevi. Selle üheks keskseks ettevõtmiseks oli noorte pianistide konkurs 10 osavõtjaga erinevatest koolidest ja rahvustest. Žürii esimees Valdur Roots ütles kokkuvõtteid tehes, et tase oli nüüd tunduvalt kõrgem kui eelmisel võistlusel, mille tulemusel määras Žürii ka palju eriauhindu. Tugevalt ühtlase ettevalmistusega olid tulnud kohale Sillamäe Muusikakooli esindajad, nende Viktorija Zeiljale kuulus ka peapreemia (1000 krooni).

Päevade raames toimus ka mitmeid kontserte. Klaverit mängisid Lauri Väinmaa ja Hiiu duo Ene Eimre - Anu Mühlberg.

Jõgevamaa – puhkpillimaa

50 aastat Mustvee puhkpilliorkestrit juhtinud **Valter Jaanus** andis seoses oma 70. sünnipäevaga intervjuu Vooremaale. Ta leidis, et Jõgevamaa on puhkpillimängu osas teistest maakondadest ees. Endale järeletulejat pole ta leidnud, kuid ikka orkestrit juhtides ei tunne ta end elust välja tõrjutuna. V. Jaanus arvab, et puhkpillimuusika on läinud liiga estraadilikuks.

Lõhkumise ja taastamise pidev tsükkel Intsikurmus

Intsikurmu lauluväljak ja metsapark Põlva lähistel pakkus kevade saabudes lohutut pilti – kõik kohad prahti täis. Lisaks üks pingirida lõkkeks tehtud, elektrikilpide ukseid maha murtud, lõhutud aknaluuke, paviljonistele kuuliaugud jne. AS Põlva Kultuurikeskus juhatuse esimees Ivar Kurg leidis, et sel aastal on hästigi läinud, varasematel kevadatel olnud pilt veelgi kurvem. Ta süüdistas Põlva linnavalitsust, et see pole teinud otsust, mida Intsikurmuga ette võtta. Tema arvates peaks Intsikurmu kuulutatama Põlva linna puhkepargiks ja minema linna bilanssi. Sellel talvel ei leidnud linn raha Intsikurmule valvurigi pidamiseks. AS Põlva Kultuurikeskuse suvistelt Intsikurmu üritustelt saadav tulu kulub aga ära remondiks.

22. mail korraldati Intsikurmu korrastamiseks hoogtöödehüppoolik. Vaatamata halvale ilmale tuli 40–50 inimest, peamiselt sportlased. Nad ütlesid, et väited, nagu oleksid sportlased muutnud oma üritustel Intsikurmu prügimäeks, on puhas vale. Kohal oli ka prügiveomasin ning seejärel asusid töömehed taas lauluväljakukompleksi remontima, sest suve ettevõtmised seal on algamas. Raha remondiks on leitud.

Maakonnaleht Koit, kus sellest räägitakse mitmes pikemas artiklis, ei too ära arvutusi, mis maksab see igakevadine remontimine võrreldes valvuri palgaga. Küll aga viidatakse, et maakonna kultuuriprogrammi arutamisel on Intsikurmu saatus olnud kõne all. Mingeid täpsustamata mõtteid on ka AS Põlva Kultuurikeskus äsjavalitud uuel juhtkonnal.

Küsimus on veelgi tõsisem – laululava on amortiseerunud ja lõhkumised on teinud asja aina hullemaks. Ent isegi kui rüüstamisele suudetaks piir panna, seistaks mõne aasta pärast küsimuse ees, kas teha põhjalik

kapitaalremont või vana laululava kokku lükata ja uus ehitada. Pole välistatud ka oht, et Põlva jääb hoopis laululavata, kui ei leita raha nendeks ettevõtmisteks.

120 aastat sümfoonilist muusikat Pärnus

17. mail avaldas Pärnu Postimees Arnold Antoni artikli, millest selgub, et esimesi teateid süvamuusika taidlusorkestri tegutsemisest Pärnus on aastast 1877. Pikemalt valgustatakse orkestri tegevust alates 1920. aastast, kuid mitmete sõjaeelsete aastate kohta andmed orkestri tegevuse kohta puuduvad. 1943.–1994. aastani tegutses orkester pidevalt ja lakkas Linnaorkestri tekkimisega, kuhu siirdus palgalisele tööle valdav osa mängijaid. Erinevatel aegadel on orkestrit juhtinud Gustav David, Heinrich Meri, Johann Kask, Rein Ploom, Voldemar Rumessen, Artur Aola, Ilmar Tõnisson jt.

Autor, kes kutsub lugejaid lisamaterjalide otsimisele Pärnu taidlusliku sümfoniettorkestri ajaloo kohta, märgib ühtlasi, et Pärnu oma oli viimane väljaspool kooli tegutsenud sümfoniettorkestritest, mis lakkas olemast. 50–ndail aastail oli neid veel mitmeid.

Ei saa Pärnu skandaalita

I osa

(Vt. ML, 1994, nr. 9/10, lk. 5, 24)

II osa

Pärnu linnavalitsuse kultuuri- ja spordiameti juhataja Andrus Haugase käskkirjaga on Loit Lepalaan 15. maist vallandatud Pärnu Linnaorkestri peadirigendi ametikohalt. Vallandamise põhjusena on toodud Lepalaane puudulik muusikaline kontseptsioon, tehniline küündimatus, madal suhtlemiskultuur, valelikkus ja kompromissitus, kokkuvõtvalt mittevastavus ametikohale. Haugas väidab, et otsuse aluseks on kiri, millele on alla kirjutanud 17 21–st linnaorkestri liikmest. Konkreetset Lepalaane süülist käitumist tõendavat dokumenti pole. Haugas lisas, et Lepalaan ja orkestri direktor Tõiv Tiits on korduvalt käinud tema juures teineteise peale kaebamas.

Loit Lepalaan peab ise oma vallandamist alusetuks, orkestri liikmete käitumist vastuseks sellele, et ta on liiga nõudlik. Ta tegi avalduse Pärnu Töövaidluskomisjonile enda tööle ennistamiseks.

„Peale nende selliseid ei ole”

Ütles praegu Rapla vokaalkvintetti ETRA juhendav Estonia Teatri dirigent Erki Pehk selle ansambli 20. aastapäeva puhul ajalehele Nädaline intervjuud andes. ETRA lähtub tema sõnul põhimõttest: show–etendus ”peab olema selline, et vanematel hakkaks jalga tatsuma ning noored üllatuksid, et vokaalmuusika võib nii huvitav olla”. Tema arvates tuleb ansambli oma nägu ja unikaalsus sellest, et ei taheta rahuldada oma edevust, vaid püütakse ausalt teha rõõmu publikule.

Väikese maakonna kurblooluseks peetakse, et Raplamaal pole ETRA–l piisavalt esinemisvõimalusi, kuid kutsed on hakanud tulema väljastpoolt.

Soome muusikute omapärased Saaremaal–käimised

1. mail kehtestatud viisavabadust Eesti ja Soome vahel kasutas kohe Ahvenamaa

meeskoor *Marienhams Kvartetten*, kes saabus sellel päeval kolmemastilisel purjelaeval Saaremaale. Meeskoori kohale toonud purjeka tüürimeheks oli naisterahvas Camilla Eriksson.

Pärastlõunal andsid koor, selle kvartett ja solist Kuressaare lossi kapiitlisaalis kontserdi. Eriti tugeva aplausi pälvis koori suurepärase eesti keel Veljo Tormise laulude esitamisel. Lõpuks laulsid ahvenamaalased koos Saaremaa Ühinenud Meeskooriga Sibeliuse ”Finlandia” ja Ernesaksa ”Hakkame, mehed, minema”.

***

13. mail Kihelkonna kirikus kontserdi andnud põhiliselt pensionäridest koosnev Nokia meesopeltkvartett remontis enne nädal aega koguduse õpetajamaja. Nokia ja Kihelkonna vastastikused külaskäigud on toimunud juba 6 aastat ja seekord tahtsid soomlased ka midagi oma kätega ära teha. Kihelkonna kogudus valis välja objekti.

***

26.–28. maini andis Karjala kooli orkester 6 erinevas Saaremaa paigas kontserdi omapärastel instrumentidel – 200–liitriste plekk-tünnide põhjal, mida kutsutakse

Antti Jyrkkänen selgitab, kui palju erinevaid helisid võib steel pan kuuldavale tuua

Mati Oolupi foto

pannadeks (ingl. k. steel pan). Selliseid muusikariistu hakati esimesena kasutama Trinidadil, tänapäevaseid eksemplare, millel võib tekitada 30 erinevat heli, olevat raskem teha kui head viiulid. Pannorkester mängis ka ”Saaremaa valssi”.

Esimesed eesti laste ja noorte vanamuusika päevad

olid 23.–25. mail Kuressaares, osalejaid veel Tallinnast, Tartust, Vändrast ja Viljandist, peakorraldajaks Kuressaare muusikakooli õpetaja **Tiit Maripuu**.

Päevad algasid burgundia protsessiooniga vanaaegses riietuses Kuressaare keskväljakul. Järgnes mitmeid üritusi nii kollektiivides kaupa kui ka koos (ühendorkestrit juhatas **Tõnu Sepp** Tallinnast).

Tõnu Sepa sõnul on Eestis umbes pool tuhat vanamuusikat harrastavat noort, kuigi

pillid on kallid. Suurelt osalt on need saadud kingituseks. Tiit Maripuu ettepanekusse muuta see üritus Kuressaare traditsiooniks, kuna seal on vastavad dekoratsioonid – fantastiline loss, keskaegse ilmega linnasüda ja barokkajastust pärinev raekoda –, suhtuti üldiselt hästi. Kuid arvatigi ka, et igal aastal korraldamine võiks minna liiga kalliks.

Ringmäng piiritsoonis keelatud

"Rootslased käivad meil vist juba sagedamini külas kui lätlased," alustab ühte artiklit Valgamaalase kultuuritoimetaja Helju Keskpalu. Mai algul olid Valgas järjekordselt külalised Tierpi muusikakoolist Rootsist. Koos Valga muusikakooliga anti ühine kontsert, kus paljusid valgalasi, isegi muusikakoolist, üllatas see, et kuidagi märkamatu on linna tekkinud ja arvestatava taseme saavutanud muusikakooli ja 2. põhikooli ühine puhkpilliorkester Ants Puusta juhatusel. Samal ajal andsid Valga Jaani kirikus ühise kontserdi Valga ja Valka kammerkoor, kus viibis ka rootslasi. Lätlaste tase oli kõrge, teadustati Eestimaal aga ainult läti ja rootsi keeles.

Edasiseks kahe naaberlinna ühiseks ettevõtmiseks olid 8.–10. maini Valga ja Valka rahvakultuuripäevad, kus esinesid ka taidlusmuusikud. Kui valkalased saabusid piirile ja hakkasid ühiselt neid vastu võtma tulnud valgalastega laulma, keelas piirivalve selle ära. Kui lätlased said üle piiri, siis asuti koos ringmängu mängima. Jälle keeld – piiritsoonis (300 m) pole lubatud massiüritused. "Huvitav, kas pooleliolev kaubamaja on ka piiritsoonis, ja kui see maja kord valmis saab, mitu inimest sinna võib korraga minna?" küsib M. Keskpalu. Kontserdid läksid edukalt.

Sammuks võõrdumise edasiseks ületamiseks oli Valga ja Valka muusikakooli õpilaste ühine kontsert Valga Muusikakoolis 24. mail. Mõlemal poolel oli välja panna ülerigilise tunnustuse saanud noori muusikuid.

Üheaegselt esimene, viimane ja kolmas

Tallinna Sadama puhkpilliorkester käis rahvusvahelisel puhkpilliorkestrite konkursil Ungaris, mis toimus 1.-4. maini Veszpreimi linnas Balatoni lähistel kolmandat korda. Osales 21 suurt kollektiivi, neist oli meie 29 liikmeline orkester arvukuselt viimasel kohal. Loosi tahtel mängisime aga esimestena. Mängisime oma lubatud 25 minutit ära nii nagu oskasime või isegi natuke paremini.

Seega jäi meil rohkesti vaba aega, mida soojas (27-29 kraadi) ja õiterohkes linnas oli mõnus veeta. Ka teiste orkestrite esinemisi pingevabalt kuulates oli mõndagi kõrva taha panna. Tulemuste välja kuulutamisel selgus, et olime saanud II koha - pronksmedali.

Meiepoolne soov teiste orkestrite: lööge konkurssidel kaasa. Kui on vähegi võimalik. Häbenenada pole meil millegi üle.

Heldur Saade

MALLE ELVETI BUKETT

Setumaa inspireerib soomlannadest rahvamuusikuid

Mai algul andsid Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Viljandis a capella laulu kontserdi soome noorikute ansambel "Me Naiset". Selle

kõik 8 lauljat, kes võivad esineda ka solistidena, on Sibelise Akadeemia rahvamuusika osakonna lõpetanud või õppurid.

Esitati ka Aafrika laule, kuid põhiliselt soome-ugri rahvaste omi, sh meil vähetuntud mordva laule. Eelistatakse 17.-18. sajandil loodud mitmehäälsel rahvalaulu.

Koori repertuaaris on tähtis koht setu rahvalauludel. Ise on käidud korduvalt Setumaal oma lauluvara täiendamas. Tehti seda nüüd Bestis kontserte andmas seegi kord.

Koorijuhid Tartu kandis Tubina noorusmail

1958.a. Gustav Ernesaksa algatusel loodud Vabariiklik Koorijuhide Segakoor käib praegu koos aastas 2-4 korda, dirigendiks Olev Oja. Seekord kohtuti 17.-18. mail üle mitme aja Tartus. Esijoones viimistleti peagi Gotlandil esitatavaid laule. Koos Ugandiga anti kontsert TÜ aulas. Arutati põhiliselt seda, kuidas 28.-29. septembril k.a. tähistada Viljandimaal Mart Saare 115. sünniaastapäeva. Ülesandeks seati M.Saare vähenemine loomingu avastamine.

Seekord aga tutvuti esijoones Eduard Tubinaga seotud paikadega, giidiks Vardo Rumessen - esimesel päeval Tartus, teisel päeval tema noorusmail Kallaste ja Alatskivi kandis. Liivide talumuseumis Alatskivil saadi teada, et seal on valminud Tubina tuba, mis helilooja sünniaastapäeval juuni keskel pidulikult avatakse. Eksponaadid saadakse Teatri- ja Muusikamuseumeni.

V.Rumesseni sõnul on Eduard Tubina poeg andnud loa isa põrnu sünnimaale ümbermatmiseks. See saab arvatavasti teoks sajandivahetusel.

R.Valgre on nii Tartu neidude kui Tallinna meeste lemmik

24. mail andsid Tartu Ülikooli aulas ühiskontserdi EKE meeskoor Tallinnast Ants Üleoja ja Tartu Ülikooli Naiskoor Vaike Uibopuu juhatusel. Eelnevalt oli ära õpitud R.Valgre laule, mida kanti ette ühiselt. Mõlemad koorid esitasid ka oma repertuaari.

Esimene ühisüritus oli edukas, koostööd kavatakse jätkata.

TÜ Kammerkoori missioon

TÜ Kammerkoor tegi enne suvevaheajale minekut ringsõidu Põhja-Eestis. Esineti Järva-Jaani ning Läänemaal Ridala ja Lihula kirikus.

29. mail valis koor oma esinemispaigaks varemais, restaureerimisjärgus Tartu Jaani kiriku, panemaks inimesi mõtlema kodulinna vaatamisväärsustele. Koor on varem oma tegevusega toetanud Halliste kiriku remonti ja esinenud selle taasavamisel.

Uhiuus külakiik ja kodukandi laulupäev

Laupäeval, 31. mail peeti Lõuna-Läänemaa muuseumi - kunagise Hanila koolihoone õuemurul maha Hanila valla laulupäev. Kontsert kestis neli tundi.

Peale Lõuna-Läänemaa muusikakollektiivide, kes olid Piret Heinmaa, Vaike Thermani ja Öie Liivi juhatusel saavutanud kena taseme, oli esinejaid kaugemaltki - Keilast, Vana-Vigalast, ka Viljandi Kultuurikolledžist, koolieelikute eitede-taaitideni.

Muuseumi direktressi Laine Veskeri

sõnul hakkas mõte idanema mullu septembris, kui avati muuseum 500 unikaalse püsieksponaadiga. Sinna juurde kulunuks ära ka külakiik. Ja kui on kiik, siis olgu ka simman ja selle ette laulupidu. Laulupeoks uhiuus külakiik valmis saigi.

Ühe plaadi lugu

9. mail esitati Tartus ja nädal hiljem Pärnus CD-plaati, millel on vanemuislaste esituses jäädvustatud kindlalt klassikaks muutunud esimene eesti-aineline ooper - Evald Aava "Vikerlased".

Vanemuises etendati "Vikerlasi esmakordselt 1935.a. Eduard Tubina dirigeerimisel ja toodi taas lavale 24. detsembril 1955 teatri 85. sünnipäeva tähistamiseks Udo Väljaotsa lavastuses, Jaan Hargeli dirigeerimisel. Ooperit mängiti suure eduga kuni 1961. aastani, sh vabaõhulavastusena Emajõel ja Pirita jõekäärus. Seda nägi 35 tuhat pealtvaatajat. Ooperi melododia "Õnn, mu juurde jää!" on saanud Vanemuise kutsungisignaalsiks.

Ooperi menu innustas 1959.a. seda Tartu Ülikooli aulas salvestama Vanemuise solistide, koori ja orkestri esituses. Helirežissöör oli Asta Kuivjõgi. "Mürade vältimiseks oli sel ajal igasugune autode liikumine keelatud," meenutas esitluse tollal Juta osa laulnud Lehte Mark, kes oli sinna tulnud koos teiste tollaste vanemuislastega (Elsa Lamp, Johannes Lükki, Valdeku Viru). Ta rääkis ka oma mälestusi proovidest ja vabaõhulavastustest: "Tartus oli ooper vabas õhus kujundatud väga huvitavalt. Oli imeilus, kui lodjad tulid mööda Emajõe. Pirital läksime kostüümides Evald Aava hauale. Aav oli nagu Eesti Puccini". Vanemuise Seltsi esimees Evald Kompus omakorda võrdles Aava

Vasakult Elsa Lamp, Johannes Lükki, Lehte Mark

Schuberti ja Mozartiga, kes samuti kirjutasid oma esimese suurteose 28-aastaselt.

Omaettelugu on selle etenduse kandmine CD-plaadile. Paar aastat tagasi andis jaapani organisatsioon Estonian Chemobyl Hibakusha Fond Pärnu Tšernobõli ühendusele raha tingimusel, et sed lihtsalt ära ei kulutataks, vaid pandaks uut raha teenima ja teenitud osa eest jagataks toetusi, ostetaks arstimeid. Pärnu Tšernobõli komitee esimees ja ühtlasi maksuameti direktor on vanemuislase Maimu Krinali poeg Jaan. Mõte see tingimus realiseerida niiviisi tuli tarbi raadiost "Vikerlastes" kaasa teinud Evald Tordiku ja Endel Ani laulu kuulates. Kui kaunid hääled! Vanemuislased saadi nõusse ja 1959. aasta salvestus on tänu Heino Pedusaarele säilinud ja renoveeritud.

Nii jõudiski "Vikerlased" esimese eesti ooperina duubelkompaktplaadile. Neid tehti 500 ja realiseeriti esitluse hinnaga 290 krooni. "Palju on eelnevalt neid palutud kingituseks (välis)külalistele", rääkis Jaan Krinal.

REGIONALIA

Mais toimusid Eesti Kontserdi organiseeritud kontserdid, emadepäeva üritused, muusikakoolide õppeaasta lõppkontserdid. Oli koolinoorte laulupeo II eelvoor kategooriatesse laulmisega. Poltseipäevade puhul esines mitmel pool sisekaltse puhkpilliorkester.

HARJUMAALT

* 7. mail Saku mõisas toimunud kultuuritöötajate nõupäeval kurdeti riigipoolse kultuuri planeerimise puudumise üle.

* 21. mail viiendat korda toimunud Jüri klunkeril esitati folkloorikava külma ilma tõttu jopedes.

* 22.-25. mail toimunud Keila päevadel kanti ette ka süva- ja sakraalmuusikat.

* Kuusalu muusikakoolis arutati sügisest õppemaksu tõstmist 100 kroonilt 200 kroonini kuus.

* 31. mail oli Saue päevadel külas ET laululapsed, Lohusalu päevadel tuldi toime oma väikeste taitlejatega ja Keilas korraldasid oma eelpeo koolinoorte laulupeole sõitjad.

HIUMAALT

* 23. mail olid Emmastes ja Sõru rannas üle-eestilised laste murdeluule ja -laulupäevad.

* 31. mail esinesid Hiiumaa muuseumi 30. aastapäeva pidustustel ka kohalikud taidlusmuusikud.

JÕGEVAMAALT

* 3. mail oli Tallinnas Mustpeade Majas sariürituste "Linnad tulevad linna" raames Põltsamaa linna päev.

* 22.-25. mail peetud Jõgeva linna päevad algasid trepikontserdiga. Taitlejad esinesid ka haiglates ja hooldekodudes.

* 23. mail oli Mustvee kultuurimajas taitlejate hooaja lõpupidu kahes keeles, ühel meel. Rahvamuusikat teevad Mustvees põhiliselt noored.

JÄRVAMAALT

* 31. mail peeti Paide Vallimäel maha Järvamaa 69. laulupidu, millega ühtlasi tähistati 90 aasta möödumist Järvamaa esimesest laulupöest.

LÄÄNEMAALT

* Lihulas käis kirikukoor Aura sõprusvallast Soomes. Auralased maksavad igal aastal Lihula kooli parematele noortele muusikutele ja tantsijatele 1500 Soome marka stipendiumi.

* Ridalu kooli laulukonkursil sai 11-aastane Kaija Paalberg 6 auhinda.

* 16. mail tähistas noor helilooja ja dirigent Jüri-Ruut

* Kangur Haapsalu lähedal Uuemõisas autorikontserdiga oma 22. sünnipäeva.

* Kanguri loomingu etisid tema juhatavad Läänemaa muusikakollektiivid.

* 23. mail laulis Otaniemi Tehnikaülikooli vilistlaskoor Domenante Haapsalu toomkiriku ja järgmisel päeval Kuressaare lossi kapiitlisaalis.

* Eda Lääsi juhatamisel laula Taebala koori kohta ütles noorte laulupeo eelproovi üldjuht T.-E. Loitme, et nii musikaalset koori pole ta kohanud ei Tallinnas, Tartus ega Pärnus.

* 31. mail sai valmis Lihula uus kölakoda, kus laulupidu on kahe nädala pärast.

PÖLVAMAALT

* AS Põlva Kultuurikeskus sai mal algul uue juhtkonna, kes väitis, et eelkäijad on kõik vusli keeranud.

* 15. mail arutati Põlvamaa kultuurielu arendamist. Väideti, et ülesanded on selged, kuid raske on vastata küsimusele, kes ja kuidas peab midagi tegema.

* 28. maist 1. juunini toimunud Põlva päevade raames oli mitu kontserti, ühel neist esinesid M.Voites, J.Leiten ja A.Ulbo.

PÄRNUMAALT

* 4. mail etendasid Pärnu muusikakooli, humanitaargümnaasiumi ja õpilasmaja noored taitlejat Chr. Andersenit kirjutatud "Metsluuke". Muusika René Eesperelt, tekst Leelo Tunglalt, lavastaja Kaarel Kilvet.

* Pärnu helilooja Heinrich Meri 110. sünniaastapäeva eel esitasid hooldekodu päevakeskuses tema laule Malle Raid ja Ester Noormägi, mälestusi jutustas Elo Raivat.

* 7.-11. maini Soomes Vaasas toimunud koorifestivalil andis Pärnu Helitar (dir. H.Pulk) 10 kontserti ning osales festivali lõpetanud minilaulupeol.

* 11. mail lõpetas Pärnu Linnaorkester hooaja Pärnu Vanalinna koolis Wagneri, Dvoraki ja Liszti teoste ettekandmisega Jüri Alperteni juhatamisel. Soleeris Eva-Riina Rannik.

* 14. mail suri ansambleid ja koore juhatanud pedagoog Jüri Koks. Pärnu naiskoor Leelo tähistas kontserdiga oma 35. aastapäeva.

* 24. mail peeti Sindi laululaval Pärnu maakonna ja linna laste laulupidu, juhiks Karu-Ott.

* Reius oli ratsaspordipäev ühendatud kantripäevaga. Lauljad olid Tallinnast ja Pärnust.

SAAREMAALT

* 7. ja 10. mail andis oma 15. sünnipäeva tähistamiseks Kuressaares 2 kontserti kammerkoor Kreedo (dir. Mari Ausmees).

* 11. mail tähistas kontserdiga oma 85. aastapäeva Taritu koor. Alguses ja lõpus kõlas koori esimene laul "Muru Antsu ainus Ingel".

* 16. mail andis Kuressaare Kultuurikeskuses aastapäevakontserdi

segakoor Lyra (dir. L.Toon).

* Kuressaare lossis mängitavas "Lossi legendis" 16õb kaasa Kuressaare Muusikakooli vanamuusikaansambel Tiit Maripuu juhatamisel.

* Ruhnu kooli lõpupeol esitas 6-häälne sekstett neli laulu. Üldse on koolis 7 last.

TARTUMAALT

* 9. mail esileeti Tartus ja 16. mail Pärnus kompaktplaati EVELD AINA OOPERIST "VIBRGLASED".

* 13.-18. maini toimunud TARTU II VANAMUUSIKA FESTIVALI ESITATI XV SAJANDI BAROKKMUSIKA KÕRVAL KA INDIA MUUSIKAT, TOIMUSID KURSUSED.

ESINEJAD OLI EESTILE LISAKS FAANIST, ROOTSI JA INGLESMAA.

* 16.-17. mail toimunud TARTU MUUSIKAPÄEVAL ESINESID ROKKANSEMBLITE KÕRVAL KA MÕNED FOLKANSEMBLID.

* 25. mail laulis Tartus H.TREPPNERI AUSAMBA AVAMISEL MEESKOOR GAUDEAMUS.

* 31. mail oli VI LASTE JA NOORTE RAHVAKUNSTIPÄEV TAARALINNA TAADERANT.

VALGAMAALT

* 3. mail tähistas Valga kultuurikeskuses oma 45. laulu-aastat kontserdiga naiskoor Säde (dir. Lia Uppin) ja Tõrva kiriku kammerisaalis 15. aastapäeva Tõrva naisansambel Hermes (dir. Sven Malm, kontserdi teine pool tema lauludest).

* 12. mail oli Pukas kohalike taitlejate heategevuskontsert valla puuetega laste toetamiseks.

* Oma 25. tegevusaastat tähistas rohkete külaliste osalusel juubelikontserdiga Tõrva kultuurimaja rahvamuusikaansambel Jauram (vt. lähemalt ML 1992, Nr. 5). Kuna Jauram on esinenud palju väljaspool Tõrvat, leidis heakskiitu ettepanek nimetada ta ümber Helme kihelkonna rahvamuusikaansambliks.

* Tõrvas peeti Valga Piirivalvepiirkonnas kaadriall-ohvitserina töötava mitmekülgse kultuuriinimese, ka rahvamuusiku Vello Jaska loomingu õhtu.

* Valga laulusolist Ingel Rotenberg saavutas Läti Televisiooni laste laulukonkursil III, Valga tantsutrupp II koha.

VILJANDIMAALT

* 13. mail oli Viljandi Kultuurimajas vene romansside õhtu.

* 18. mail mängis Haapsalu muusikakool Viljandis J.-R. Kanguri rokkooperit "Klounid klassiekskursiooni".

* 21. mail oli Viljandi kultuurimajas selle hooaja viimane, Raimond Valgrele pühendatud salongiõhtu.

* 22. mail Kultuurikolledžis korraldatud Fenno-Ugria päeval esitas Tallinna Pedagoogikaukoolis õppivate mari noorte ansambel mari laule.

* 23. mail oli Karksi-Nulaste laste kevadine laululaager, mis järgmisel päeval jätkus maakonna laste laulupeoga.

* 24. mail oli Viljandi maakonna ja linna taitlejate kevadpidu, kus esines ka Porvoo

sümfooniaorkester Soomest. Orkester andis ka eraldi kontserdi.

* 24. mail tähistas Abja muusikakool kontserdiga oma 35. aastapäeva.

IDA-VIRUMAALT

* 3. mail andis Kohtla-Järve noored taitlejad kaks nii head kontserti Tallinna Vene Kultuurikeskuses, et nad kutsuti 9. maiks sinna taas esinema.

* 9. mail konfiskeeris politsei Jõhvi ja Kohtla-Järve turul hulgaliselt piraattoodangus kahlustatavaid muusikasalvestisi.

* 11. mail laulis Narva Eesti Seltsi organiseerimisel sealses linnuses EMA lõpetaja Karmen Puis, 25. mail Teaduste Akadeemia naiskoor.

* 23.-24. maini olid Sillamäe kohalikud slaavi kultuuri päevad. Ida-Virumaa taitlejatele lisaks osalesid külalised Venemaalt ja Hiiumaalt.

* 24. mail käis Narvas Rindemeeste Ühenduse algatusel 70 Teises maailmasõjas mõlemal poolel sõdinut, kaasas RAM-i ansambel Emil Laansoo juhatamisel, kes andis ka kontserdi.

* 25. mail mängis Narva sümfooniaorkester A. Ššura juhatusel Energeetiku palees kontserdi J. Mravinski mälestuseks. Lisaks maailmaklassikale esitati Ed. Tubina "Ristpulgatants". Samal päeval avati Kohtla-Järve Kunstide Koolis seal 25 aastat (1971. aastast surmani 1996) pihkpillimängu õpetanud Jemeljan Saveljevi mälestuseks.

* Vokas toimunud Virumaa astelaulupeol nenditi, et Ida-Virus on laululapsi poole rohkem kui Lääne-Virumaal.

LÄÄNE-VIRUMAALT

* 8.-11. maini oli Kadriina rahvusvaheline koorifestival, kus osalesid Soome ja Rootsi koorid.

* 11. mail esitas duo Mari Tampere (viulu) - Peeter Paemurru (tšello) Sagadi mõisas Bachi, Beethoveni ja Raveli loomingu.

* 23. mail tähistas kontserdiga oma 20. sünnipäeva kammerkoor Solare (dir. Anneli Riim).

* 29. mail avas Rakvere Linnaorkester tasuta kontserdiga Rakvere linnuses oma suvehooaja.

* 31. mail Pandivere päevadel Väike-Maarjas, mis seekord toimus märksõna all "Külal kaasa" (iga küla elanikud olid rongkäigus oma külla sildi taga), andsid kohalikud taitlejad 5 kontserti.

* 31. mail ETV laulukonkursi "Kaks takti ette" võitnud Haljala keskkooli abiturient Gerli Padar läheb muusikat õppima Rootsi.

VÖRUMAALT

* 23.-25. maini peeti 14. KORDA MAHA FESTIVAL VÖRU KEVAD. OSALESID KOHALIKUD TAIDLEJAD LASTEVALASTEST PENSIONÄRIDENI. SELLEST KUJUNES PEAKORRALDALAJATE SÕNUL MASSIKULTUURI EEST MITTETAGANAVA OMAKULTUURI PIDU. OLI KA ESINEJAD SOOMEST.

* 30. mail peeti VASTSELINNAS ÜHENDATULT PEDRO KRUSTENI 100. SÜNNIPÄEVA TÄHISTAMISEGA MAHA KOHALIK LAULU- JA TANTSUPIDU.

MUUSIKA-NOBEL ROOTSI VETERANKOORIJUHILE

5. mail andis Rootsi kuningas Carl XVI Gustav Polaarse Muusika Auhinna, mida loetakse muusikaalaseks Nobeli preemiaks,

Tõnu Tormise foto

kätte Rootsi koorijuhile Eric Ericsonile ja USA rokokaulajale Bruce Springsteenile.

Polaarse Muusika Auhinna asutas endine ABBA-ansambli produtsent Stikken Andersson, kes praegu on Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia liige. Ta kinkis selleks 42 miljonit Rootsi krooni, millest igal aastal alates 1972 makstakse välja 2 miljonikroonilist auhinda – üks süva-, teine levimusikale.

78-aastane E. Ericsson, kes lõi esimese elukutselise Rootsi koori 1946. a., on esimene rootslane, kes on saanud selle auhinna. Kätteandmise juures ütles talle Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia president Anders Oehman, et ta on olnud üks suurimaid Rootsi muusika saadikuid ja on kaasa aidanud koorimuusika arengule Euroopas ja Ameerika Ühendriikides.

Mullu sai selle süvamuusika preemia Pierre Boulez, varem on saanud ka Mstislav Rostropovišt.

AFP-ETA ●●●●●●●●●●

LEEDU MUUSIKA NÄDAL PARIISIS

Aprilli lõpunädalal esinesid Pariisis Cortot' hallis Leedu juhtivad instrumentaalmuusikud – pianist Liljana Bazonaite, viiuldaja Martynas Svegzda jt. Nad lindistasid ka CD leedu muusikaga.

Pisut varem oli Pariisis klassikalise ja jazzmuusika festivalil "Musicoro" esinenud leedu pianist Muza Rubackyte.

ELTA-ETA

SITSILIA OOPERIHOONE MAFFIA KÜÜSIS

Massimo ooperihoone Sitsiilia pealinnas Palermos, Euroopa suurim Viini ja Pariisi oma järel, tähistas mais 100 aasta möödumist asutamisest. Pidustustel mängisid Berliini Filharmoonikud, juhatas Claudio Abbado, kes on ka ise Sitsiiliast pärit. Teater töötab juunikuuni 650 istekohaga kogumahtuvuse 1500 asemel ja läheb siis uuesti remonti, kus ta on olnud juba 1974. aastast, seega kokku 23 aastat.

Teatri remondi tohtu venimine on seotud maffia tegevusega. Kaduma on läinud 100 miljardit liiri (65 miljonit Ameerika dollarit), ehitustetvõtjad on ise olnud mafioosid ning sellega seotud skandaalide käigus on maffia poolt maha lastud 2 kohtunikku.

Praegune Palermo linnapea Leoluco

Orlando suutis muretseda 8 miljardit liiri ooperihoone viimiseks sellisesse konditsiooni, et seal juubelipidustus siiski läbi viia. Ta lubab otsida raha, et tulevikus teater siiski renoveeritult avada. Vasaktsentristlikku koalitsiooni kuuluvat Orlandot süüdistab paremopositsioon praeguste pidustuste korraldamises oma tagasivalimiskampaania. Orlando mandaat lõpeb käesoleva aasta novembris.

AFP-ETA ●●●●●●●●●●

OOPERID DŽUNGLIS

90 aastat tühjalt seisnud ooperihoone Brasiilia ürgmetsalinnas Manauses, mis mullu oma 100. aastapäevaks restaureeritult uuesti avati (vt. ML 1996, nr. 4, lk. 6), oli nüüd Ladina-Ameerika suurima muusikafestivali areen. Kõigepealt kandis Minski Suur Orkester seal ette Vivaldi "Neli aastaaega" ja Tšaikovski "Pähklipureja" süüdi. Seejärel esitasid Ladina-Ameerika kuulsaima teatri, Buenos Airese Coloni lauljad seal "Carmeni", "Traviata" ja "Sevilla habemeajaja", saatjaks orkester Moskva Suurest Teatrist.

Idee viia läbi džunglis järjest kolme kuulsa ooperi etendused kuulub Saksa 25-aastasele tšellovirtuoosile Michael Jeldenile, kes, leidnud Internetist džungliteatri olemasolu kohta andmed, tuli sellele mõttele ning, ooperi juhtkonnaga kokku leppinud, asus energiliselt tegutsema. "See oli fantastiline," tegi kokkuvõtteid Amazonase osariigi kuberner Amazikino Mendes.

Ajalehed tuletavad meelde Werner Herzogi filmi, mille Fitzcarraldo-nimelise peategelase kinnisideeks oli viia ooper Amazonase indiaanlaste juurde ning nad nimetasid Jeldenit uueks Fitzcarraldoks. Jelden teatas, et ta polnud varem W. Herzogi filmist ega selle peategelasest kuulnudki.

Reuter-ETA ●●●●●●●●●●

MUUSIKABISNIS PANEB PANUSE UUTELE SOUNDIDELE

Merill Lynchi kompanii, kes tegeleb maailma muusikabisnisi analüüsiga, jõudis järeldusele, et see äritegevuse valdkond on viimasel 10 aastal edenenud tormiliselt. Kassettide läbimüük kogu maailmas on aastail 1984-94 suurenenud kahekordseks, sellest moodustab 90-95 protsenti levimusika. 5 suurkompaniit kontrollivad 2/3 turgu – USA Warner, Inglismaa EMI, Jaapani Sony, Saksa Bertelsmann AG ja Hollandis registreeritud Poly Gram NV. Ka 1996. a. valmistati plaate 5,5% võrra rohkem kui eelmisel aastal. Lähimüük suurenes vähem – 4%.

See erinevus valmistaski plaadifirmadele muret, samuti piraatplaatide tootmise ja müügi kasv ning muutused turustamise geograafias.

1996. a. täheldati arvestatavat kasvu esijoones suhteliselt kiiresti arenevates kolmanda maailma piirkondades ja maades – Ladina-Ameerikas 30% (Brasiilias 33%), Aasias Malaisias, Tais ja Taivamil umbes 20%. Ka Austraalia on heas kirjas – 14% kasvu.

Põhiliseks kassettide leviku mandriks on jäänud Euroopa (34% kogu maailmast). Kuid pilt on siin ebaühtlane. Inglismaal oli tõus 7%, kuid põhiliselt vaid paari popansambli arvel. Normaalseks loetakse olukorda ka Saksamaal ja Prantsusmaal. Itaalias ja

Hollandis oli lähimüügi kasv vaid 2%, vähem kui aastainflatsioon.

31% kassette turustatakse Põhja-Ameerikas. Seal aga lähimüük vähenes 1996. a. võrreldes eelmise aastaga – USA-s 2%, Kanadas koguni 6%. Ka Jaapani kassetiturg oli stabiilne.

Endise kiire kasvutempo säilimiseks peavad analüütikud peale majandusliku olukorra paranemist ka uute, rahvast oma erakorralisusega ostma panevate uute *soundide* leiutamist.

Reuter-ETA ●●●●●●●●●●

ROSTROPOVIŠ JÄTKAB JUUBELIÜRITUSI

Terve maikuu jooksul jätkas M.Rostropovišt juubeliüritusi. Kuu algul oli ta 4 päeva oma sünnilinnas Bakuus, kus juhatas ka Azerbaidžaan Riikliku Sümfooniaorkestrit, kes mängis nii aserbaidžaanile kui ka välismaa muusikat. Järgnes osavõtt Eviani festivalist Prantsusmaal (vt. ML 1996, Nr. 2, lk. 7).

Seejärel võitis M.Rostropovišt 21. mail president Jeltsini käest Kremlis vastu "Teenete eest kodumaale" I järgu ordeni, viibis Moskva konservatooriumis ning andis pressikonverentsi ajakirjandusele. Ta väljendas oma rõõmu sellepärast, et "minu sõber Boriss Jeltsin on täis jõudu ja energiat", Moskva on muutumas Euroopa pealinnade samaseks, kuid oli kriitiline lärmaka levimusika ja halva maitse domineerimise üle praegusel Venemaal.

25. mail avas M.Rostropovišt Vilniuse Festivali'97, dirigeerides S.Prokofjevi balletti "Romeo ja Julia", mida esitasid leedu balletitantsijad ja 1995.a. loodud 33 riigi noortest muusikutest koosnev "Orchestra of the Nations". Kohal olid mitmed ülemaailmsed muusikatähed – Yehudi Menuhin, Justus Franz jt. Leedu ajakirjanduse hinnangul on see riigi käesoleva muusikahooaja tähtsaim sündmus.

ITAR-TASS-ELTA-ETA

ÕNNETU KUULSUS

Kuulus kammerorkester Moskvojkije Virtuozõ Vladimir Spivakovi juhtimisel tegi kontserdiringreisi mööda mitmeid Venemaa linnu. Kallid piletid olid pea igal pool läbi müüdud. V.Spivakov nõudis, et lastaks sisse kõik, kes tahavad kontserdile tulla. Ruumipuudusel paigutati kohati selliseid inimesi lavale.

Tumee kandis pooliti heategevuslikku iseloomu. Osa tuludest anti andekatele kohalikele noortele muusikutele edasiõppimise jaoks stipendiumideks, lastehaigla ehitamiseks jne.

Intervjuusid andes kritiseeris Spivakov võime, kes tema sõnul ei hoolitse kultuuri eest ning ütles, et ta on sageli õnnetu nähes, kui halvasti elavad praegu ta kaasmaalased.

Obštšaja Gazeta ●●●●●●●●●●

ÄRA IKKA NIMETA END ADOLF HITLERIKS

Berliini Ooperi 54-aastane juhtiv kontrabassimängija kirjutas Iisraelis kontserdireisil viibides hotelliarvele oma allkirja asemel Adolf Hitler. See kutsus esile protestilaine. Ametiisikud vabandasid, mees saadeti viivitamatult Saksamaale tagasi ja vallandati töölt.

Reuter-ETA

TALLINNA KONTSERDIELU

MAIS

Viuli-kitarri duett on üks intiimsemaid ja võluvamaid musitseerimise vorme. See võib meelitada kokku ootamatult suure huvilistepere. Just nii juhtus 6. mail Olavi saalis, kuhu tuli tassida rohkesti lisatoole.

Kotka Linnaorkestri kontsertmeister Ülo Kaadu on oma harvadel esinemistel kodumaal alati pälvinud kiidusõnu, olgu siis koostöö eest A. Mustoneniga või seoses sooloõhtutega. Seekordne ansambel Tiit Petersoniga näitas Kaadut veel ühest meeldivast küljest – avala, meheliku romantikuna.

Muidugi oli kavvas valdavalt Paganini muusika. On ju tema sonaadid viiulile kitarril saatel parimad näited selles valdkonnas. Paganini oli ise kange kitarrimängija, kuid sonaatides tõstis ta ikkagi esiplaanile soolopilli ja jättis saatele pelgalt "harmoonia-kommentaatori" rolli. Ent sedagi võib täita nii või teisiti – Peterson valis nõrke, viiuli agoogilisi nüansse hoolikalt jälgiva laadi, mislähki Paganini kolm sonaati (a-moll, C-duur, E-duur) kujunesid tõesti kükestavateks.

Kaemurdvat virtuositeeti Paganini sonaatide interpreteerijailt ei nõudnud, küll aga oskust vormida neist ilusad, tundeerksad karakteritekimbud. Seda nõuet täitsid Kaadu-Peterson küll kõigest hingest.

Kava esimene pool polnud nii üheselt võetav: Locatelli sajandi võrra varem kirjutatud Sonaat G-duur sai üldjoontes sama romantilise käsituse osaliseks kui Paganini kaasaegse M. Giuliani Grand Sonata. Oma suurt kaasmaalast varmalalt jäljendanud teos ei kiiranud paraku eeskujule ainuomast aurat, mis väärtustab ka pealtnäha labasevõitu meloodia ja põhjendab eraldivõetult sisutihjad passaažid. Aga tänu Kaadu soojale, värvikale toonile, väljendusvabadusele ja heale tehnikale (mille näitamiseks oskas ta neis "tulevärgita" lugudeski leida efektsed võimalusi) sai kuulatavaks seegi sonaat.

"Vox nova" tsükli 5. kontsert Schönbergi muusikast toimus 9. mail Rotermanni soolalaos. NYJD Ensemble'i iga pole veel kuigi kõrge – Olari Elts kutsus selle kokku 1993. a. NYJD-festivali tarvis, kuid tänaseni on käidud juba mitmel uue muusika peol (ka Kopenhagens ja Londonis), tehtud esimene plaat (E.-S. Tüüri "Arhitektoonikad") ja mängitud palju selle sajandi väärtmuusikat mujalt ja meilt.

Ansambli koosseis on muutuv, seekord läks vaja kümnet mängijat, nende hulgas ka mandoliinivirtuoosi Denise Wambtsängssi Saksamaalt. Põll, millest meil teatud põhjustel palju ei arvata, on Saksamaal nii hinnas, et seda õpetatakse koguni Kölni Muusika-ülikoolis, kus Denise praegu tudeerib. Küllap ka mujal. Neilul on seljataga juba mitmeid koostöid kodumaa orkestrite ja ansambelitega.

Kui tulnuks mõistatada, kas kontserdi esimesed ja viimased palad kuuluvad samale autorile, poleks mingil juhul vastanud jaatavalt, ometi eraldab neid üksteisest vaid neli loomeaastat. Esimeste puhul oli tegu tõsiselt ekspressionismi ideid genereerinud ja äsja dodekafoonia kompositsioonimeetodi välja töötanud (kuid seda veel ettevaatlikult rakendava) heliloojaga, viimaste puhul on Schönbergi-ringi heliloojate keskel moes olnud tuntud autorite palade seadmisega igasugustele ansambelitele. L. Denze "Funiculi-Funicula" ja teiste puhul oodanuks isegi julgemat vaimukust ja "ärapäramist", kui tegelikult kuuldus. Igatahes sai publik piisavalt lustida.

Kuid hoopis muljetavaldavam oli "tõelise" Schönbergi pool: Serenade, Kolm satiiri, 2 osa "Neljast palast", aga ka kirjandusliku kabaree "Überbretti" tarvis loodud laulud kogumikust "Brette-Lieder".

NYJD Ensemble ja EF Kammerkoor esitas eelnimetatud helitöid iseenesestmõistetava sundimatusega, nagu polekski tegu tonaalse aluseta, üksteisest sõltumatute meloodialiinide ja keerukate puhttehniliste probleemidega. Kummardus O. Eltsi tööle, kiitus V. Valdma (sonett "Serenaadist") ja M. Turi ("Kolm satiiri") kõrgetasemelisele soleerimisele!

Äsja Tallinna linnalt Vapiordeni saanud **Neeme Järvi** dirigeeris 10. mail oma kunagist orkestrit, mille peadirigendina ta töötas 1963.–1979. aastani.

J. Brahmsi I Sümfoonia lõpul tõusis rahvas püsti ja austas oma suurt poega tulise aplausiga. Oli ka põhjust, sest nii jäägitult kaasahaaranud musitseerimist pakutakse meil küllaltki harva.

Alles küpse meistrina sümfooniast kirjutama asunud Brahms suutis luua sedavõrd täiusliku šedöövri, et tavaliselt täheldatavat arengut esimesest sümfooniast viimaseni pole tema nelja

juurest mõtet otsida, need on kõik suurepärased. Aga 10. mai õhtul tahtnuks küll hõisata, et Esimene on parim, mida Brahms on kinkinud maailmale!

Kui palju epiteete püüakski ritta panna, ei suudaks need N. Järvi kunsti värssematesse kirjeldustesse midagi uut lisada. Tegemine on ju ühega maailma juhtdirigentide hulgast, kellele lisaks muudele väärtomadustele võime viia oma tõlgitsuslikud soovid ellu ka tagasihoidlikumate orkestrite abil. ERSO justkui hüppas üle oma varju ja mängis Järvist lähtuvast maagilisest sugestioonist haaratuna väga hästi.

Kogu kava seostus tähendusrikaste juubelitega: õige pea saab N. Järvi 60-aastaseks, hiljaaegu möödus 100 aastat J. Brahmsi surmast ja aasta tagasi sama palju eesti esimese sümfooniilise helitöö – R. Tobiase avamängu "Julius Caesari" – loomisest. Parasjagu Peterburis Rimski-Korsakovi juures tudeeriva Tobiase teos ei paistnud õpilastöena – kindlasse vormi kätkevad teemad ja arendusloogika vihjasid – kuigi veel isikupäratule – professionaalsusele.

Teinegi mujal tuntuks saanud eestlane esines sel õhtul sünnimaa publikule – Kölni Muusikakõrgkooli professor Arbo Valdma mängis Brahmsi 1. Klaverikontserdi.

Tundus, et tihedama kontakti Brahmsi muusikaga ja ka dirigendiga saavutas kunstnik alles teises osas, kus pani kuulama tema selgeplaaniline, valdavalt eepiline lähenemine helimaterjalile ja ka orkestri üllatavalt habras kõlapilt. Õige kuju leidis A. Valdma ka finaali rütmikale peateemale ja lüürilisematele episoodidele.

Üle mõne aja seisis affišidel jälle **"Franz Schubert 200"**; neli vokalisti andsid gaalaõhtu 13. mail Valges saalis.

Möödunud sajandi algul levinud lied'i arengule näitas Schuberti looming kätte uued rajad, mida tähistasid eeskätt meloodiarikkus, tundlik harmoonia-käsitlus, saatepartii võrdsustamine vokaaliga. Lied'i-esitus nõuab lauljaltpianistilt spetsiifilisi oskusi nii tehnilises kui ka sisulises valdkonnas; iga hea ooperilaulja ei pruugi orienteeruda lied'i stiilis, samas on ka suurepäraseid kammerlauljaid, kes ei tüki ooperilavale.

Meil on ainsana tõsiselt lied'ile pühendunud duo Villu Valdma–Marti Raide; nad õpivad koos EMA magistrantuuris dotsent V. Mallese

juhendamisel ja on osalenud rahvusvahelistel konkurssidel. Valdma-Raide esinemine oli väljapeetult soliidne, paistes silma põhjaliku, täpse kujunduse ja taktitundelise emotsionaalsusega. Laulude valikul oli eelistatud pingelisi süžeesid ja mehiseid karaktereid ("Tartaros", "Rändaja", "Laulja vara"), ent ilmekalt kõlasid ka lüürilisemad laulud. Oma olulist rolli selles ansambelis võttis Raide täie vastutustundega, vormides partiidid kord juhtivalt, kord solisti jälgivalt.

Tõelist meistrklassi näitasid muidugi Mati Palm–Peep Lassmann. Tähelepanu äratas asjaolu, et kui eelsesinejal oli klaverikaas rohkem või vähem lahti, siis Lassmann pidas vajalikuks see sulgeda – muidugi mitte ülemängimismurest: ta sai nüüd julgelt rakendada maksimaalset kõla, jäädes siiski kammerlikuks. Kuid näiteks S. Poll mattis avatud kaane tõttu oma partnerit pea pidevalt ja selle vältimiseks tuli P. Paemurrul olla dünaamikaga kokkuhoidlik. Olgu veel öeldud, et M. Palm tõstis ainsana noodipuldi eemale... Kas teistel oli tõesti raske mõned laulud pähe õppida? (Tõsi küll, P. Lill kasutas "spikrit" õige vähe).

M. Palmi esitatud lauludest kuulus enamus tsüklisse "Talvine tee". Neis olid karakterid ja emotsioonid kuldse tasakaalus ja ansambel peensusteni viimistletud.

Mõneti vähem rahuldasiid seekord sopranid. Anne-Liis Poll, kes diplomeeritud koorijuhina jõudis oma kooriga Eesti Projekt rahvusvahelise tunnustuseeni, on lauljana suurel määral autodidakt (õppinud küll ka G. Kulkina juures), kuid saavutanud mõndagi kiiduväärset vokaal-sümfooniliste teoste solistina. Koos abikaasa Siim Polliga esitati Schuberti laule aga mingil mõistetamatu mehaanilisel moel, justkui ei tohiks neis "südamlikes vestlustes inimhinge probleemidest" lubada endale ei agoogilisi ega muid vabadusi. Ei oska öelda, kas dikteeris tõlgitsust klaveri metronoomiline rütm või viidi ellu partnerite üksmeelne idee. Igatahes purustas lavale tulnud klarnetist Toomas Vavilov ("Karjase laul kõrgel kaldal") oma vabadusi tõkestava "rütimpuuri".

Pille Lillel on suurepäraseid saavutusi ooperis ja vokaal-sümfoonilistes suurvormides, tema jõulisele häälele ja esitatava sisulise analüüsi sügavusele pole midagi ette heita. Kalitlemata tajub ta adekvaatselt ka liedi stiili, kuid Valge saali kubatuur ei võimaldanud tajuda kammerlikult intiimsena isegi tema mezzofortet, fortet rääkimata; mõnedki haprad miniatuurid näisid dünaamiliselt ülepaisutatutena ("Sa oled vaikus", "Klärcheni laul"),

rohkem rahuldus "Õõ ja unelmate" ning "Kuu" hillitsetum tõlgendus.

Põhja-Hollandi sümfoonia-orkestri kontsertmeister **Arvo Leibur** sai Tartus (V. Vääri), Tallinnas (J. Gerretz) ja Moskvas (I. Botškova) suurepärase kooli, hummates oma eeskujuliku tehnikat ja mänguvabadusega kõiki niivõrd, et temale XI vabariiklikul interpreetide konkursil (1987) NSV Liidust ja Soomest pärit Žürii poolt vaid II preemia määramine tekitas võistlust jälginuis suurt nõrdimust. Kuid seoses meie viiuldajate tehnilise taseme tuntava tõusuga viimastel aastatel nüüd üksnes virtuositeediga enam läbi ei löö – oodatakse elamuslikku omanoolist interpretatsiooni. Seda pakkus Leibur seda oma 20. mai kontserdil aga küllalt kasinalt. Õnneks aitas Ysaÿe ja Chaussoni muusika kõitvamaks muuta Ivari Ilja sisukas saade ja "Noobli neliku" tundehtne muusitseerimine.

A. Leiburil on väljapaistvalt head viiuldajavõimed: täpne ja vilgas sõrmejooks, kõike, ka ehtsat viiulitoni võimaldav poognakäsitlus, lai kunstiline silmaring, kuid ta nagu ei raatsiks oma hinge avada, piirdudes kohusetundlikult vaid n.-ö. mõistuspärase tõlgitsus-ülesannete täitmisega. Aga Ysaÿe, osalt ka Chausson esindasid 19. sajandi II poole romantilis-virtuoslike suundumusi ja kirjutasid teoseid, mille ettekandmisel peaks emotsionaalsuse ja kirglikkuse osakaal olema võrratult suurem kui varasema või hilisemagi heliloomingu puhul.

A. Leibur võinuks lülitada programmi mõne Ysaÿe soolosoonaadi – nende spetsiifilise tehnikatoonuks viiuldajale suuremat menu kui sügavalt dramaatiline "Poeme elegiaque". See jäi väheütlevaks, vaatamata isegi I. Ilja tähelepanuväärsetele pingutustele klaveripartii koloreerimisel ja pingestamisel. Parema mulje jätsid salongilike Mazurkade efektselt tujukas ilme ja "Andante" meeldiv tasakaalukus, ent neistki õhkus kõrvalseisjalikku, konstateerivat jahedust.

Kui ereda omanoolisusega silma paistnud viiuldaja Ysaÿe kirjutas autodidaktina pea eranditult oma pillile, siis Chaussoni mitmežanrilises loomingus on viiulile pühendatud vähe lehekülgi. Tema armastatud "Poemi" kõrval on "Kontsert viiulile, klaverile ja keelpillikvartetile" õigege kuulamapanev teos, kus leidub nii armast lüürikat, valusat dramatismi kui ka pulbitsevat elurõõmu. Kõige olulisemaks – suuresti esituse intensiivsuse tõttu – kujunes klaveripartii; ilmekalt fraseerisid Maano Männi, Urmas Roomere, Rain Vilu ja Tõnu Jõesaar; A. Leibur läks

partneritega küll varmalt kaasa, kuid võinuks esiviuldajana olla aktiivsem teenäitaja. Ometi oli kogumulje nii tugev, et publik kuulas Sicilienne'i meelsasti veel kord.

22. mail dirigeeris Dag Nilssen ja soleeris Lars Anders Tomter – mõlemad Norras tuntud muusikud, väljaspool kodumaad on aga enam kuulsust kogunud Tomter, keda peetakse suhteliselt väheste viiolasolistide hulgas üheks väljapaistvamaks. See väide tõestus kujukalt W. Waltoni viiolakontserdi eeskujuliku esitusega. Teose romantiline suunitlus, omapärane pidev areng aeglasest algusosast tormilise finaali ja seda lõpetav nostalgiline epiloog jätsid meil vähetuntud inglise komponistist hea mälestuse. Tomteri mängus paelus eeskätt mekine kirglikkus ja paindlik fraseerimine ning muidugi tema Gaspardo da Salo meisterdatud pillilt lähtuv kõlatäius.

Inglismaalt pärinesid ka teiste helindite autorid F. Delius ja G. Holst. Võõrad nimed võisidki põhjustada publiku rohkem eemalejäämist, ometi kõlas terve õhtu lihtne ja ilus, kohati aga saatanlikult põnev muusika – näiteks Holsti "Planeetide" teatraalses "Marsis" ja šokeerivas "Uraanis"; samas pakkus "Jupiter" lauslust, aga "Neptuun" andis oma salapärase naishäälte (EMA naiskoor fuajeest) olematusse kadumisega justkui mõista, kus on meie koht kosmoses.

D. Nilssen polnud Tallinnas esmakordselt, nii et tema head dirigendioskused ja kontakti saavutamise ERSO-ga enam ei üllatanud, küll aga peened ja mäitsekad kontseptsioonid inglise muusika tõlgendamisel.

Teadmata põhjustel asendus ammuoodatud "Peep Lassmann - Tubin" ülimalt romantilise kammerkonsertiga, kus kõrvu meie tippianistidega pidasid Mendelssohnidest ja Weberist lugu Urmas Vulp, Henry-David Vaema ja Toomas Vavilov. Kahekesi klaveriga jäi Lassmann vaid Liszti Rigolletto parafrasis. Ütleme ka kahju, et hiilgavas vormis muusik on aktiivsest kontserditegevusest sundeemaldatud. Eks näidanud ka ettepanud noot, et Lassmannil pole lihtsalt aega absoluutse kindlustunde omandamiseks. Kumatigi kuulus tema esitus igas mõttes eliitklassi.

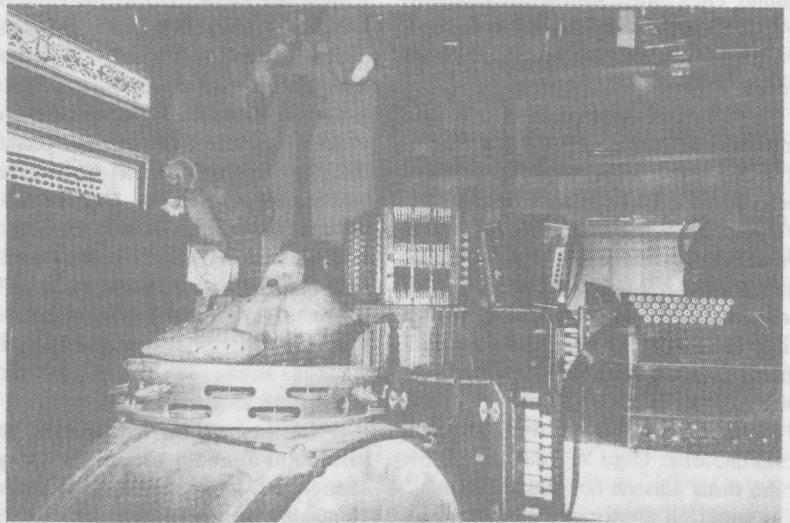
Kui F. Mendelssohn-Bartholdy muusikat kuuleb siinmail sageli (Triod d-moll alles märtsis), siis tema õe Fanny Mendelssohn-Henseli kohta on meil pelgalt teoreetilised teadmised. Ometi ei jäänud ta andekusel ja professionaalselt Felixile alla ja varjas

Sisukale suvepuhkusele

(Ka need, kellel on raha sõita Kanaari saartele)

Üle 70 aasta tagasi sündis Saaremaal Kaarma vallas Eikla külas Saare peres poeglaps, kes ristimisel sai ilusa eesti nime Juhan. Juba poisikesena oli tal eriline kirg asjade kogumise ja nende uurimise vastu. Küll võttis ta niisama lonkides üles iga kommipaberi, ruttas koju, et teada saada, kas tal juba sellist pole ja kui polnud, oli pidupäev missugune. Või siis nurus ta oma küla elanike käest välja mingid margid sinnakanti jõudnud väheste kirjade pealt. Meheikka jõudnult suurenes kogu amplituud - lisandus igasugust kirjandust, mänguasju, vanu fotosid ja rahvariideid, muusikainstrumente, talude olmeasju, laulude käsikirju jne. 1980.a. suvel avanes võimalus eksponeerida oma kogu. Praegu on maja seinal tahvel tekstiga "JUHAN SAARE ERAMUUSEUM". Sellega on kaasnenud ka lapsepõlveunistuste täitumine: hr. Saar võib kõikidele külastajatele rääkida iga eksponaadi saamisest ja - mis kõige tähtsam - jagada nendega seda meeletut avastamisrõõmu, mis seostus nende leidmisega.

Muuseumi avamisega aga ei lõppenud avastusretked. Hoopis vastupidi: kui enne käis hr. Saar ise mööda Saare- ja Setumaad uut ja huvitavat otsimas, siis nüüd hakkasid inimesed talle ise vanu asju muuseumisse tooma. Tänapäevaks võibki Eiklas asuvast muuseumist leida pea kõiki asju erinevatest eluvaldkondadest alates munakivimaalist ja suitsupakkidest. Muuseas on seal kõrgetasemeline vanade raamatute kogu (kokku üle 31000 raamatu 576 erinevas maailma keelemurdes), vanu kelli, fotosid ning kõiksugust taludega seotud olmeesemeid, ka väga huvitav kollektsioon vanadest pillidest. Järgnevalt lühidalt mõnest huvitavamast muusikainstrumentist, kuigi sellest paigast saaks kirjutada terve raamatu

LÕÕTS - PILLIDE KUNINGAS

Miks julgen lõõtspile nimetada pillide kuningaks? Kui su ees on tuba, mis on pea tervenisti täis lõõtspille, seejuures üks huvitavama elulooga kui teine, ei osanud ma sellises õhkkonnas toimida teisiti. Rahustuseks oreliastajatele

(muuhulgas ka iseendale) tõdesin järele mõeldes siiski, et lõõtspill on pillide kuningas küll ainult J.Saare muuseumis.

Kogus on 86 erinevat lõõtspilli. Vanim neist, 1880.a. ehitatud 3-realine, on põlvepakudega, elutööks pulmarahva tantsitamise. Teadaolevalt kestsid tolaeagsed pulmad mitu head päeva. Mõelge, mida pidid tegema selle aja jooksul lõõtspillimängija käed! Põlvepakude juurdelisamine andis võimaluse pilli põlvedele panna, ilma et see oleks seganud lõõtsa tööd.

Kõige uhkem oli J.Saar aga lõõtspilli üle, mille ehitas Sõrve mees Alexander Kakum. 1934.a. sai ta selle pilli ehitamise ja sellel musitseerimise eest Ameerikas professoriks.

Vaieldamatult huvitavaim oli selles lõõtspillide paradiisis aga kontsertina, lõõtspilli ümar sugulane. Ta pole mitte ainult omapärane, vaid ka kapriisne - tänapäev ei oska J.Saare andmeil seda 1930.a. Londonis ehitatud pilli tema keerulise ehituse tõttu mängida ükski Eestimaa inimene. Ainuke, kes sellega

Juhan Saar ja tema vanim lõõtspill

Saaremaale!

hakkama sai, oli praeguseks juba manalamees Vladimir Sapožhnin. J.Saar kinnitab, et pill on täies elujõus ning lisab, et ootab erilise huviga uusi katsetajaid.

SUUPILLID

Arvukuselt teisel kohal on suupillid. Eiklas leidub 68 erineva loomuga sellenimelist pilli. Neid on nii Saksa-, Vene- kui ka Prantsusmaalt. Ka suurusjärgud on erinevad - väikseim pill on vaevalt nimetissõrme suurune, suurimal on aga pikkust oma 20 cm. Muuseumi külastanud välismaalased on hinnanud kõikide harmooniumide, kannelde, lõõtspillide jne. hulgas kõige hinnalisemaks just seda. Ilmselt põhjusega: selle pilli ehitus on juba ülimalt unikaalne - ta on kokku pandud 6 erinevast suupillist nii et otsast vaadates tekib nagu kuue sirge jätkuga täht (*), pealegi on iga jätk isesuguse tämbri ja helistikuga. Ka

TULE, VAATA, MÄNGI!

Ja nii võiks rääkida tunde ja tunde, kirjutada ridamisi kõikidest pillidest, nende omapärasest ja eluloost. Selles sõnapaaris "võiks rääkida" aga peatubki peamine mõte - et seda kõike teada saada, tuleb selles muuseumis lihtsalt ise ära käia, sealset õhkkonda tunnetada. Isiklikult minu kõige suurmad leiud olid erineva suurusega savist valmistatud okariinad, mille olemasolust mul varem polnud aimugi. Okariinade põhimõte on pea sama, mis vilepillil, kuid tema kuju vilepillist väga erinev - meenutab nagu kõhu peal seisvat lopergust lennukit, üks tiib seljas. Flöödihäälele sarnanev heli tekib, kui puhud nõ. lennukitiivast

Juhan Saar ja tema hinnalisim suupillist eksponaat

Valik suupille

sünnimaa - Austraalia - pole vähem eksootiline. Omamoodi elamuse andis ka J.Saare soolo sellel suupillil, mis tõestas, et tema läbisaamist (vähemalt) suupillidega ei anna võrrelda suhtega kapriisse kontsertiinaga.

sisse. Aga loomulikult nõuab mingigi viisijupi mängimine spetsiifilist tegutsemist, millele pole kerge pihta saada. Kuid eks leia igaüks seal endale ise lemmiku.

Kui sellist eesmärki polegi, väärksid kõik need pillid ja nende

elurõõmus omanik siiski külastamist. Kuid pidage meeles J.Saare sõnu:

"Selles muuseumis teeb paari tunniga ära niisama palju kui lihtnimene riigi asjade otsustamisel. Kõigi eksponaatidega tutvumiseks kulub nädalaid, isegi kuid."

Suvi on ju kohekohe käes. Varuge siis hulganisti aega Saaremaa ühe uhkuse - Juhana Saare Muuseumi - jaoks!

Triin Vallaste

ML mõistatus

See lugu andis Muusikalehe toimetusele inspiratsiooni selle aasta II kvartali mõistatuse jaoks. Kes legendaarse Boba jälgedes oskab kontsertiinaga Juhana Saare kogust esimesena mängima panna, nii et muuseumi omanik jääb tema pillikäsitsemise oskusega rahule, saab toimetuselt preemiaks 200 krooni.

EESTI MUUSIKUTEST NEW YORGIS

I TEEMA – KRISTJAN JÄRVI JA TEMA ABSOLUTE ENSEMBLE'i KONTSERT

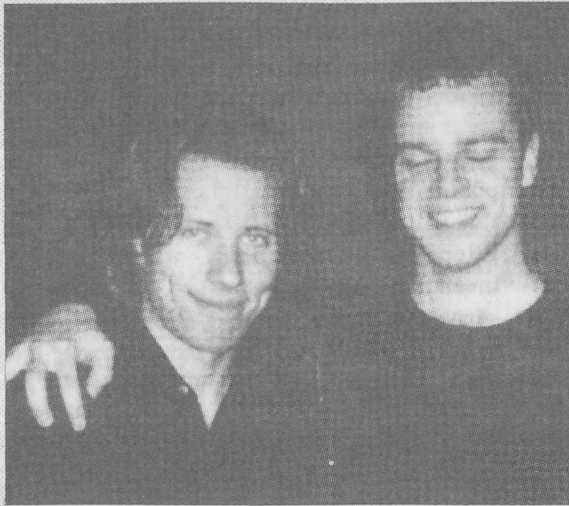
Kui tihti me oleme kuulnud nimetatavat New Yorki maailma muusikapealinnaks! Küllap selles väites on omajagu tõtt. Selle taustal tahaksin eriti lugupidavalt kõnelda neist noortest, aga ka vanematest Eesti muusikutest, kes on end Ameerika kultuurikeskkonnas suutnud vajalikuks mängida ja leidnud oma kutsumustele vastava koha. Täna loos on juttu kahest: Kristjan Järvist ja Martin Kuuskmannist. Mõlema esinemist kuulasin 20. märtsi kontserdil New Yorgi saalis, mis kannab nime The Kitchen. See oli ühtlasi avakontsert New Yorgi noorte kunstnike festivalile The Derriere Guard. Festivali aineks olid nii muusika, poeesia, kujutav kunst kui ka arhitektuur. Kristjan Järvi ja tema *Absolute Ensemble*'i ülesanne oli vastutusrikas: nende esitada oli kuue Ameerika noore või noorepoolse, tonaalselt kirjutava (nagu nad ise väidavad!) helilooja uudisteosed, kokku kuus väga erilmelist lugu. Ka festivali idee autor ja nõ. liikumapanev jõud oli helilooja, üks neist kuuest – Stefania de Kennesey.

The Kitchen (512 West 19th Street) on tõeline "muusikakööök" – stuudio. Istekohti on vast 120 inimesele, kuid tol õhtul oli kuulajaid vähemalt 300. Studio ise on kõrge ruum, mille pool põrandapinda on n.-õ. lava, teisel poolel on astmetena tõusvad toolide read vaatajatele. Neist veel kõrgemal on poodium igasuguse heli- ja videotehnikaga, veel kõrgemal, klaasseinte taga, aparaadiruum professionaalseks helisalvestuseks. Lava tagasein ja küljed on kaetud suurte ekraanidega, mis kontserdil ka "mängus olid". Taga keskel kõrgus üksteisele asetatud kolm suurt teleekraani, mis näitasid kogu aeg dirigenti näost-näkku täies elusuuruses (!), laelune oli kaetud kõikvõimaliku valgustuspargi atribuutikaga. Selles ruumis on hea teha proove, salvestada ning põnev ka mängida publikuga kontserte. Esinejaid mahutab see lava kuni 40, s.o. ühe päris paraja (kammer)orkestri.

Jättes kõrvale festivali teised kunstid ja luule-muusikaõhtud, peatume vaid Absolute Ensemble'i esinemisel. Kuigi kõiki esitatavaid teoseid "illustreerisid" ka orkestrit ümbritsevatel ekraanidel kord liiguvad, kord seisvad videopildid, ei suutnud nad ei konkureerida muusika eredusega ega ka

(kahjuks) meeolule midagi lisada. Kuid ega nad seganud ka.

Kõik teosed olid esiettekanded kas New Yorgis või üldse. Väga põhjalik trükitud programm andis teada, et heliloojad on suhteliselt noored, kuid edukad loovisiksused, kes on leidnud oma "käekirja" ja ka oma KOHA Ameerika kultuurimaastikul. Loetleme kava esitamise järjekorras: Kenneth Lampl – "The Irrevocableness of a Vanished Past" aastast 1997, Stefania de Kennesey – stseenid ooperist "The Other

Kristjan Järvi (vasakul) ja Martin Kuuskmann

Wise Man", a. 1997 (solistid M. Zegarski, C. Pfund, Lee Franklin); Ed. Green – Concertino, 1996 (solist – pianist Alexander Markovich); Charles Coleman – 5-osaline süit "Young Words", 1995; Bernadette Speach – kontsert klaverile ja orkestrile "Parallel Windows – Unframed", 1997 (solist Anthony de Mare); Robert Ian Winstin – Scherzo – Bourlesque, 1997.

Kõik kuus komponisti olid ka ise kohal, tänamas esitajaid ja publikut. Kava valik oli kindla suunitlusega: loetletud teosed esindavad uut muusikat, kuid seda liini, mis otsib-leiab nii sisulisi kui kõlalisi väärtusi klassikast, mis eelistab tonaalsust, peab lugu heakõnalisusest ning normaalsetest inimtunnetest. Subjektiivselt nimetaksin seda muusikat lausa kaunikõlaliseks, mis mõneti viib mõtted ja tunded taas rahvusromantiliste (kõla)ideaalide poole. Samal ajal on nende loominguaarsenalis kõik see, mida helikunstis võimaldab ja lubab 20. sajandi lõpp.

Tahtmata kedagi neist kuuest heliloojast eraldi esile tõsta, tuleb ikkagi tõdeda, et kontsert oli väga kõitev ja

haruldases loomingulises atmosfääris maksimaalselt publikule toimiv. Iga teos oma vaimuse ning vaimukusega kutsus esile järjest tõususuunas liikuva, muusikalisest elektrist laetud reageeringu. Tundus, ja ma vist ei eksi, et see oligi üks ütleмата asjatundlik ja kunstiga nii või naa tegelejate vennaskond, kes ise ja oma sõpru kaasa tuues puupüsti täitsid pisikese The Kitcheni.

Muusika aspektist vaadatuna oli kontsert üks õnnestumiste rida. Jätame seekord arutlemata, kuivõrd oluline on uue teose käekäigu jaoks esiettekanne. Rõhutame siin hoopis, et Absolute Ensemble on väga professionaalne kollektiiv. Loodud 1993, on ta seda tüüpi kollektiiv, kes formeerib igaks kontserdiks uuesti oma liikmeskonna, vastavalt vajadusele. Alustatud muusikatudengite poolt Kristjan Järvi dirigeerimisel ja kunstilisel juhendamisel (neil sõnadel on seekord täpselt SEE sisu!), koosneb ta seniajani noortest muusikutest, kas üliõpilastest, kraadiõppuritest või juba kõrgkooli lõpetanutest. Ansambli reklaamlause võiks olla: Absolute Ensemble võib mängida absoluutselt igasugust muusikat, **kuid ainult head muusikat!**

Nende repertuaaris ongi kõike – Vivaldist uhiuute teosteni. Ja mitte väheoluline pole teada, et New Yorgi muusikaõppurite instrumendi valitsemise tehniline tase on selline, et tehnika kui probleem on üldse olematu! See esitab aga ainsaid, suuri ja ainuvajalikke nõudmisi ISIKSUSELE, mis täidab seda tehnikaga lõpmatuseeni avardatud muusikamaailma.

Teine probleem sellele maailmas (ka meil) on organiseerimistöö, *management*, oskus näidata, KES sa oled. Kui palju AE organiseerimistöö tarkusest ja tarmukusest on Kristjan Järvi arvel, ei paista kõrvalseisjale esialgu kätte, sest agaraid **abimehi** on tema ümber ka, kuid repertuaarivalikul maksab küll tema sõna. Ja ansambel ei piirdu ainult orkestrimuusikaga, vaid mängitakse ka kõige mitmekesisemates koosseisudes kammermuusikat, samuti džassi ja segažanre. Kõige olulisem on fakt, et AE on osanud end New Yorgi muusikutele teadvustada ja vajalikuks teha. Praeguseks ajahetkeks on neil juba planeeritud hooajad sagedusega vähemalt 1 regulaarne kontsert kuus küllalt prestiižikates saalides.

Et Absolute Ensemble on Kristjan Järvi ansambel, siis mõni sõn ka temast kui dirigendist. Muide, kui meie siin Euroopa poolel oleme kiindunud arvudesse ja faktidesse, siis – jälginud paari kuu jooksul kõikvõimalikke teatrite ja kontsertide programme ning annotatsioone, võisin tõdeda – Ameerikas EI avalikustata ei sinu vanust, ei koole ega koolilõpudaatumeid, ei alalist elukohta ega muud seesugust. Selle asemel võime näiteks ka 20. märtsi programmist lugeda, et Kristjan Järvi on juhatanud AE kõrval Michigani Ülikooli Sümfooniaorkestrit, E. Tubina Festivali orkestrit, Tallinna ja Tartu kammerorkestreid, võtnud osa pianist Tatjana Nikolajeva meistrikursustest Salzburgis ja osalenud mitmetes kammeransamblike esinemistes New Yorgis.

Kristjan Järvi on tõesti nii pianist kui ka dirigent. See annab omapära nii tema klaverimängule (mida muide mõõdunud aastal nii hästi iseloomustas tema isa) kui ka dirigeerimisele. Tema "saatjanärv" solistiga teoste ettekandmisel on teravdatud solisti tajumisele ja solistile erakordselt suure vabaduse andmisele. Ta on ühtaegu väga

emotsionaalne, impulsiivnegi, ja sealjuures keskendunud analüüsiv. Orkestriga töötades on ta vähesõnaline, sest hea manuaalne tehnika lubab tal öelda kõik vajaliku zesti ja oma olemuse kaudu. Sõna kasutab ta teisiti: naljaks, kui on vaja toonust tõsta, mõnikord pika proovi lõputunnil ka lihtsalt "vahepuhkuse" andmiseks. See tuleb tal kuidagi iseenesest, vähemalt näib nii! – see orkestrandi psüühika tunnetus. Aga loomulikult võib see olla ka niisama hästi õpitud tarkus ja kogemus, mis juba alateadvusse kasvanud. On ta ju dirigeerimise õhkkonnas sees üles kasvanud sünnist saati. Isa Neeme on kirjeldanud, et nende vaidlusi dirigendist vanema poja Paavoga ning flöödivirtuoosist tütre Maarikaga jälgis väike Kristjan alati "kõrvad kikkis" ning pilk pöörlemas ühelt teiselt.

Kristjan on endasse sulatanud oma pere parimad omadused. Ta on päikesepaisteline isiksus. Eriti on ta seda helgust pärinud isalt Neemelt, kellelt tal on saadud relviitustegev naeratus ning tõenäoliselt ka interpreedikreedo: muusika on jumalik aine inimestele rõõmu ja naudingut valmistamise ning õnne tunnetamise teel. See on küll minu

sõnastus, kuid kes on osa saanud kasvõi ühestki Neeme Järvi või Kristjan Järvi kontserdist, mõistab, et on põhjust nii arvata. Ja just see isikupära on üks neid võimsaid tegureid, mis teeb noore muusiku läbilõõgivõimeliseks selle maailma karmil olemusvõitluse areenil.

Absolute Ensemble'is mängib ka teine Eesti noormees – **fagotivirtuoos Martin Kuuskmann**. Tema ütlemistest tooksin praegu esile vaid ühe: Eestis ei oleks ta jõudnud niisugusele tasemele, nagu ta on praegu. Ta on oma studiumidega sellel suvel lõpule jõudev muusik, keda peale AE kutsutakse tihti mängima niisugusesse maailmamaine kammerorkestrisse, nagu on **Orpheus-Orchestra**.

Eesti taset millegagi alahindamata rõhutab Martin, et Ameerikas pidi ta mitmekordselt rohkem töötama, et olla esimene – nii nagu ta soovis siingi olla! Aga SEAL tähendab OLLA ESIMENE ainsat õiget olemise vormi ühele tulnukale, nagu seda oli teismeline Eestimaa poiss Martin.

Kuid selle noormehe käekäigust Muusikalehes juba edaspidi.

Virve Normet

TALLINNA KONTSERDIELU...

(Algu 10.-11. lk-l)

asjatult oma loomevilju venna nime taha või peitis sahtlisse. *Trio op. 11 partituuril* seisab aga Fanny M.-H. nimi. Teos pole kaugeltki naiselik, faktuuri tihedus ja lakkamatu pingelisus ründab kuulajat isegi pisut ehmatava jõuga, suuresti tänu ka maksimaalselt tõhusale interpretatsioonile - ikka üks hingematev kulminatsioon teise otsa! Seejuures üllatas just Vulbi siiras avatus, Varema ja Lassmanni tundeküllusega ollakse rohkem harjunud.

Võrreldes Abbe Trio akadeemilise talitsetusega kinkis uus kohtumine F.M.-B. Trioga tugevama elamuse. Üldiselt olid partiid hästi diferentseeritud; ositi torkas kõrvu poeetiliste meloodialiinide hoolikale lõpuleviidus esimeses-teises osas ja rütmiline nõtkus viimastes.

Klarnetist T.Vavilov esitas koos P.Lassmanniga Weberi ooperi "Silvana" ühe tema seitse variatsiooni talle omase meisterlikkusega.

Hiljuti 80. sünnipäeva seljataha jätnud **Roman Matsov** dirigeeris 29. mail ERSO ees P.Tšaikovski Neljandat ja H.Ilvese Teist sümfooniat. Tšaikovskiga on juubilar olnud tihedalt seotud kogu elu - lõpetas ta ju konservatooriumi tolle Viiuli- ja Klaverikontserdiga ning on

juhatanud kõikjal populaarse helilooja teoseid sadu kordi. H.Ilvese loomingut hindajana seisab R.Matsov aga üksi keset siinset "unustusvälja", ent ML mai (so. 5.) numbrist võib lugeda, kus ja milliste järelkajadega on tänu Matsoville kõlanud Ilvese muusika mujal maailmas.

Sümfoonia nr. 2 on kirjutatud pea 40 aastat tagasi, vahepeal on sündinud juurde veel 4, aga millal viimati mõnda neist esitati? Ilvest on meil ikka peetud fenomenaalseks ja mittestandardseks loovisikuks (loe ML-st 1994. a. sügisel Ilvese 80. sünnipäeva juubeliartikleid), aga tema tööde ettekandmist millegipärast tülikaks ja vähetulusaks.

Sümfoonial on üksainus osa - Largo, millel puudub täiesti praegu "kuum" efektsus ja pealiskaudsus; kuulajalt nõutakse kaasamõtlemist igavikuliste ja valuliste probleemide üle ning suutlikkust lasta endas vastu kajada autori unikaalsetel kunstilistel tõekspidamistel. R.Matsovi pühendunud ja asjatundliku juhitoel jõuti ilmselt õige lähedale Ilvese maailmale.

Tšaikovski Neljandas veenis kõige enam Finaali äärmiselt terviklik ja kõikehaarav kujundus; dirigendi napp, kuid dünaamiline žestikulatsioon pakkus siin tõelist naudingut. III osa võinuks sünkroonsema pizzicatoga kukkuda välja veel efeksemalt ja lustakamalt. Kahe esimese osa üle ei kipu küll maestroga vaidlema - kindlasti võib Andantes ja Andantinos väljenduda ka nii aeglaselt,

ent mõnel hetkel sattus "minu ettekujutus" konflikti ootamatute tempomuudatustega.

Nagu viimati oktoobris 1996, soleeris seegi kord R.Matsovi tütar Natalie Ermine Evans. Kaks aariat R.Wagneri ooperitest "Lohengrin" ja "Tannhäuser" näitasid wagnerliku hääle ja dramaatilise esitusmaneeriga lauljatarist heast küljest; pisut soovida jättis vaid kõrgemate nootide fikseerimistäpsus.

Maestro Roman Matsovi viljakat elutööd ja ikka veel kõrgtasemel püsivat dirigeerimisvõimet austas publik püsti seisest tugeva aplausiga.

***

Märtsi kontserdielu valgustamisesse on sattunud kahetsusväärne eksitus. Maestro V. Laul on nii orgaaniliselt seotud Eesti Poistekooriga, et selle juubelikontserdist kirjutamisel äratasid rohkem tähelepanu teised dirigendid – ainult nii on vist seletatav V. Laulu nime mõistatuslik väljajäämine. Tuhat vabandust!

Ines Rannap

Ameerikas kolme kuulsa tenori kontserdil ja Metropolitan Operas

Oma varakevadise külaskäigu ajal Ameerika Ühendriikides õnnestus mul näha kolme kuulsa tenori ühisesinemist ja käia New Yorgi Metropolitan Operas Tšaikovski "Jevgeni Onegini" etendusel.

Kontserdile Miamis Floridas, kus 7. märtsil oli sooja 27 kraadi, sattusime pooljuhuslikult. Sinnasaabumise päeval õnnestus mu kaaslastel osta ühes luksushotellis piletid järgmisel päeval toimuvale kontserdile. Neid, kes soovisid näha José Carrerase, Placido Domingo ja Luciano Pavarotti esinemist koos suure orkestriga James Levine'i juhatamisel Pro Playeri staadionil, oli üle 50 tuhande. Kontsert hilines umbes 30 minutit, kuna autode vool ei raugenud ja teedel olid tekkinud ummikud. Sellest vabandati raadio teel pealtvaatajate ees. Keegi ei trüginud, polnud närvilist õhkkonda, inimesed naeratasid üksteisele. Hoopis teine maailm meiega võrreldes.

Ja siis nad esinesidki, küll igaüks eraldi, küll kõik koos. Kava oli mitmekesine, palju lauldi originaalkeeles. Vaevalt sai laul kõlama hakata ja inimesed tundsid ära oma lemmikmeloodia, kui kajasis ovatsioonid. Plakutati püsti seistes.

Minule isiklikult meeldis kõige enam Pavarotti, kuid kogu kontsert oli väga hea, lisapalu palju. Ka helikvaliteet oli suurepärase ja orkester kõlas oivaliselt. Valgustus oli vapustav – lava oli imekaunis. Kaks suurt ekraani lavast paremal ja vasakul tõid esinejad suurelt meile lähemale. Kuid esinejaid võis 24. reas, kus mina istusin, kenasti ka palja silmaga näha. Inimesi paistis olevat eri rahvustest, kõik oli nagu üks pere, keda ühendas muusika.

Umbes tunni sõitsime taksoga ööbimispaika. Kaua aega ei tulnud und, silme ees olid kuulsuste näod ja kõrvus helises kõigile tuntud muusika.

Kui jõudsime lennukiga tagasi Miami New Yorki, oli seal ilm nagu

Tallinnaski – sadas lund ja külmetas. Metropolitan Opera on nüüdisaegne ja suursugune hoone umbes 4000 pealtvaatajale. Saal, rõdud. Liikuvate liftide abil polnud raske jõuda ka neljandale rõdule. Liikuvad kristalllühtrid tõmmati etenduse ajaks üles, et nad ei varjaks saalisistujate vaatevälja, vaheajal lasti jälle tagasi. Saali uste juures suunasid publikut õigetele kohtadele smokingis härrasmehed-kontrolörid. Kuna etendused on originaalkeeles, on vaatajal võimalik tõlget jälgida eeloleva tooli seljatoelt. Paarsada seisukohta on varustatud toetuspultidega, kus samuti etenduse ajal jooksis elektrooniline tõlge.

Teatri all on autoparkla, ees aga puudub suur väljak koos sealsete parkimisvõimalustega. Osa publikut

jälgida. Laulis ka meie teatripublikule hästi tuntud Irina Arhipova, keda käisin ka etenduse vaheajal tervitamas. Kultuuritöötajad suhtuvad üksteisesse niisama sõbralikult kui ühises Liidus olles.

Etenduses tõstaksin eriti esile valgustust ja lavakujundust – oleksin nagu tõepoolest viibinud antud ajastus. Kuid ka solistid, koor ja orkester olid paremad kui kõigil varemkuuldud "Jevgeni Onegini" etendustel. Samas arvan, et ka Estonia solistid võiksid vabalt selles teatris esineda, häbenenud pole midagi. Kuid sinna jõudmiseks peab olema kindlasti eriti hea mäenedžer.

Huvitav oli see, et kõik lilled antakse artistidele garderoobis, publik ei näe, kui palju keegi saab. Pärast etendust avanes eesriie 4 korda, ainult siis, kui olid tormilised ovatsioonid.

Paari plaksu pärast eesriiet ei avata, nagu on meil kombeks. Ka solistidel on ebamugav kummardada, kui saali on jäänud vaid mõned inimesed.

Rahvas lahkus saalist vaikselt. Teatris asub ka kauplus, kus võib osta T-särke teatrilase sümboolikaga, kuulsate lauljate

Placido Domingo, José Carreras, James Levine ja Luciano Pavarotti

tuuakse autodega teatri ette, pärast etendust tullakse järele. Siis tuli ka kohe ära sõita. Teatri ees aga korraldas liiklemist väga inimsõbralik ametnik.

Pileti hind – kuni 200 dollarit – pole töötava ameeriklase jaoks eriti kohutav. Kuid riitusest võis näha, et teatrisõnimeist loetakse suursündmuseks ja teatrist peetakse lugu. Hilinejad palutakse eraldi ruumi, kus võib juua kohvi ja jälgida suurelt ekraanilt lavaltoimuvat ning kuulata ka heli. Kavasid jaotatakse uste juures ja saalis tasuta, nende hind on piletihinna sees.

"Jevgeni Onegini" esitasid originaalkeeles Moskva Suure Teatri solistid ja seega polnud mul vaja tõlget

videosid ja kassette, sulepäid jne. Ostjaid jätkub.

Nähtud etendused olid kõik täissaalidele, mida meil alati pole. Ja rikaste sponsorite toel, kelle nimed on kirjas kavalehtedel. See nähtavasti võimaldab etenduse väga hästi kujundada ja lavastada, mis tõstab ka külastatavust. Ma ei usu, et see oleneb ainult pileti hinnast.

Estonia Teatri külastajaid tervitades

Heino Keskpalu,
saali administraator

70 AASTAT TAGASI juuni 1927

Alustuseks üks meeldiv sõnum 29. juuni ajalehest Vaba Maa: "Meie noor helikunstnik pr. Netty Kanarik-Puusepp esines... 25. juunil Helsingi raadios Eesti rahvalaulude ja muude ooperiaariatega Eesti keeles. Pr. Kanariku laul leidis haruldastel sooja vastuvõttu... Soomlased tegid meie lauljannale ettepaneku jääda pikemaks ajaks nende juurde laulma. Kuna pr. Kanarik veel käesoleval nädalal meie raadios esinema pidi ja ka tuleval pühapäeval Virumaa laulupäeval välja astub, ei saanud tema nii meelitatavat ettepanekut vastu võtta, kuid läheb vennasrahvale laulma augustikuul."

Vaba Maa lisab, et pr. Kanarik on puht-eesti haridusega laulja, lõpetanud Tallinna Konservatooriumi 1926. a. kevadel. "Ta on sagedasti meie oma raadios esinenud ja kõikide raadiokuulajate lugupidamise võitnud."

Lõpule jõudis vaidlus muusikalise hariduse korraldamise üle. Otsustati, et konservatooriumel olgu Eestis vaid üks – Tallinnas. Selles on alam-, kesk- ja kõrgem kursus. Õppetöö harusid on neli: üldhariduslik, kutsemuusikute, pedagoogiline ja solisti osakond. Hariduse sai lõpetada kõrgema kursuse meistriklassides. Tartusse pidi jääma Kõrgem Muusikakool, mis alustaks tegevust 1. septembril 1927. Selle kooli asutajaks sai

Muusikalise Hariduse ja Kultuuri Edendamise Selts, kuhu kuulus 80 muusikut, nende hulgas M. Härma, A. Läte, M. Saar, J. Aavik. Seltsi esinaine oli M. Härma.

Laulupidusid oli juunis muidugi palju. **Paides** taheti seda õiguspoolest pidada juba 28.–29. mail, lükati aga vihma tõttu edasi 12. juunile. Vana muinaslooline Vallimägi oli pidurüüs. Võimsalt kõlasid laulud Joosep Saare ja Julius Vaksi juhatusel.

Saarlased tegid oma laulupeo 26. juunil **Kuressaares**. Osales 24 segakoori 700 lauljaga. Tallinna Jaani koguduse koor kandis kohalikus Laurentiuse kirikus ette J. Haydni oratooriumi "Loomine". Solistid olid O. Mikk-Krull, Viktor Krull ja K. Viitol, organist pr. Lydia Terkmann (Tiiu Targama). Külaliste seas oli tähtsaid riigitegelasi eesotsas riigivanema J. Teemantiga. Elava käteplaksumisega võeti vastu rahvariideis Anseküla segakoor, kes juba 1862. a. oli Martin Körberi algatusel korraldanud esimese Saaremaa laulupeo. Laulupidu juhatasid vaheldumisi Tallinna Meestelaulu Seltsi koorijuht Arkadius Krull ja Kuressaare Eesti Seltsi koorijuht E. Busch.

Ka **Kella** oli seisnud laulupäevade korraldamises omal ajal esirinnas. Esimene laulupäev peeti siin 1885. a. Sellest võttis osa 19 koori 200 lauljaga. Siis tuli aga vaikus. Sellepärast tunti pärast 29-

aastast vahepea 1927. aasta jaanipäeval toimuva laulupäeva vastu suurt huvi. D. Orgussaare juhatusel esitati tol ajal populaarseid laule, nagu J. Aaviku "On Eestis ilus elada", K. Tümpu "Priuse hommikul", M. Lüdigi "Rändaja", A. Lemba "Lina-katkuja" jt. Pasunakoore juhatus F. Tammar. Õhtul oli pitsimajas pidu soololaulude ja operetiga "Lillekimbuke" Tallinna tegelaste osavõtul. Esinejate seas oli ka A. Arder.

Tähelepanuvääriv sündmus oli kindlasti **Eesti-Läti laulupäev** 26. juunil **Valgas**. Mõlemalt poolt oli kohal tähtsaid riigitegelasi, ministreid ja parlamendiliikmeid. Eesti koorid ja orkestrid olid tulnud riigi piirile lätlastele vastu, sealt mindi ühises rongkäigus linnaparki. Kokku võttis laulupäevast osa 24 koori 726 lauljaga ja 3 orkestrit 62 mängijaga. Iseäranis tormilise vastuvõtu osaliseks sai "Tuljak". Meie koore juhatasid J. Aavik, K. Tuvikene ja F. Klement, lätlastest sai Theodor Reuters üks hakkama.

Leenart Neuman võrdles eesti ja läti lauljaid nii: "Nende sopranid on tugevamad, naiselikumad, meil õrnemad, neitsilikumad. Neil pereemandad, meil peretütred. Nende bassid põrisedamad, ettefikkumad kui meie omad, kes aga siiski oma jonnid ei jätanud, vaid kui veel päris krõbedad vanapoised, Tobias-Sõõti vargajahist osa võtsid, oma bassisoologa teistele tagaajajatele järele komberdades. Altid mahlakad nii neil kui meil... Ja tenorid? Meie omad kuigi vähesed tenorid on paenduvad, tenorilisemad nende omadest... Kogumuljes: neil rohkem

viimust, kindlust, iseteadvust, uhkust – meil seevastu luulet, naiivi ilutsemist, soojust." Ja veel: "Lätlasi oli tulnud rohkem kui ülesantud ja oodatud, meie omadest magas osa lauljaid reisiväsimust sel ajal kui teised proovil laulsid. Ainukesel proovil."

Tallinna Konservatooriumi vanema kursuse üliõpilased olid üles leidnud sellise kolka nagu **Häädemeeste** ja viisid sinna tütse kava Bachi, Händeli, Schuberti, Liszti, Schumanni, Haydni, Tšaikovski jt suuruste muusikat. Pärnu Postimees kirjutas: "Kahjuks oli sarnane sisukas kontsert suuremale osale publikule kõvaks pähklik, mille tuumasse ei suudetud tungida. Viimase asjaolu tõttu hakkas rahvast lahkuma kirikust juba kontserdi algul."

Estonia operetitruup esines provintsiteatrites, võttis aga asja kergelt. Mängiti labasevõitu tükke, nagu "American girl" ja "Õnnelik äiapapa". Viimase teksti oli kirjutanud Aleksander Trilljärv, tegevus toimus Tallinnas. Peaosa mängis Paul Pinna, kaasa tegid ka H. Einer, M. Päts, S. Peetson, A. Lüdigi. Sakala kirjutas, et etendus valmistasid pettumuse. Puudusid koor ja orkester. Efekte püüti saavutada pikantsusega, näiteks aluspesu demonstrerimises. "Nähtavasti oleneb tulevikus näitleja menu vaid aluspükstest," leidis ajaleht ja lisas: "See labane farss lauludega võiks ju tänulikku vastuvõttu leida kuskil metsanurgas, kuid sellega Viljandit külastama tulla peaks olema ikkagi veidike piinlik."

Mati Märtin

Torupillimuusika einevad kõlad

"Peaaegu ainus instrument, mida eestlane tunneb, on torupill. See võimaldab tarbepärast muusikat ja tantsuks jätkub sellest talle täielikult." - C.H.J.Schlegel, 1819.a.

Eestisõbralik võõramaa mees pani kahe lauluga kokku olukorra, mida on hiljem oma uurimustes kogenud ja kinnitanud paljud eesti rahvapillimuusika ja -laulu uurijad: torupill on olnud eestlaste soositumaid muusikariisti läbi mitme sajandi. Aastal 1970, st hetkel, kui Eestis leidis vaid üks mees - Olev Roomet, kellel oli ehne torupill ja kes õppis seda vanalt pillimehel, sai torupillimängu peaaegu katkev eluniit tugeva ergutussüsti tol ajal korraldatud torupillikursuse kaudu ja värskete torupillimeeste esinemisega 1970. aasta tantsupeol.

Viimaste, veel 20. sajandi esimesel poolel elanud eesti ehtsate torupillimeeste repertuaar on meie õnneks helisalvestatud

ja suuremas osas ka avaldatud. Küllaltki palju on talletatud ka noodistusi. Nii et iga eesti torupillihuvilise käes on unikaalne materjal, mis tuleb vaid uuesti üürgama panna!

Kuid Eestimaal on välja kujunenud ka huvitav torupillipärane muusika.

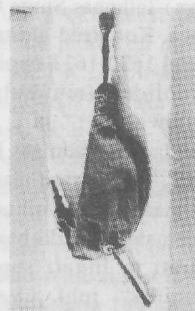
Väga omapärased on torupilli imiteerimised viiulil, löötpillil ja uemal kandel. See on lausa omaette instrumentaalne žanr, nn. **torupillilood või torupillivaltsid**. Need polnud tavaliselt vanade kitsa heliulatusega torupillilugude koopiad, vaid üsna loominguliselt edasiarendatud pillilood, milles vaid rõhutati torupillimängule ja -viisidele omaseid stiilivõtteid. Seda tehti tihtilugu humoorikalt. Omapäraseks zanriks võib pidada vaid viiulile omaseid torupilliimitatsioone, kui ühel-kahel lahtisel keelel mängiti burdooni ja ülejäänutel viisi. Huvitav on ka kahe viiuli koosmäng: ühel

mängitakse viisi ja teisel tõmmatakse burdooni. Eestis on fikseeritud samuti torupilli ja viiuli koosmäng.

Väga rikkalik on meil nn. **torupillilaulukeste** varamu, tuntuim

neist vast "Hiir hüppas, kass kargas." Need on vaimukate kõlaimitatsioonidega humoorikad laulud, mida lauldi kas pillimängu saateks või lausa tantsiti nende järgi, kui pilli polnud. Hiljem kandusid nad üle lastetraditsiooni ja muutusid näiteks hüpitululudeks jms. Torupilliviisid ja torupillilaulud on märgatavalt mõjutanud eesti uema rahvalaulu arengut.

Igor Tõnurist

KAJA TIISEL

2 X 180 AASTAT

NOODIKIRJASTAMIST EESTIS

KÄESOLEV AASTA ON KAHEKORDNE JUUBELIAASTA NOODIKIRJASTAMISE OSAS EESTIS. SEEJUURES ERALDAB NOOREMAT SÜNDMUST VANE-MAST JA TÄNAPÄEVAST TÄPSELT ÜHEPALJU AEGA - 180 AASTAT. ALUSTAGEM VANEMAST SÜND- MUSEST.

1997.aastal möödub 360 aastat esimeste, sealhulgas eestikeelsete laulude nootide trükkimisest Eestis. Seda tehti Christoff Reusneri poolt 1637. aastal Tallinna Gümnaasiumi trükikojas. noodil paiknevad Heinrich Stahli koostatud teose "Hand und Hausbuch für die Pharherren / und Hausväter Estnischen Fürstenthums. Th. 1-4, Riga und Revall, Schröder u. Reusner, 1632-1638" teises, lauluraamatu osas. Lühidalt nimetatakse seda teist osa "Stahli lauluraamatuks" ning see on üldse esimene Eestis trükitud eestikeelne raamat, ühtlasi ka noodiraamat.

Heinrich Stahl (mõnikord ka Stahel, Stahlus) oli vaimulik ning eesti vanema kirjakeele looja. H.Stahl täpne sünniaasta ei ole teada, kuid ta on sündinud 1600 aasta paiku (või pisut varem) Tallinnas Suure Gildi oldermanni pojana. Kooliteed alustas ta kodulinna, aastatel 1620-1623 õppis aga juba Saksa ülikoolides (muuhulgas Rostockis, Greifswaldis ja Wittenbergis), omandades, teadmata kus, ka magistri kraadi. 1623.aastast alates oli ta mitmes Eestimaa paigas kirikuõpetaja ja töötas kõrgematel ametikohtadel. 1641.aastal määrati ta Ingeri superintendandiks (vaimulik juht, vastab piiskopi auastmele) ning oli sellel kohal kuni oma surmani 1657. aastal.

1634. aastal hakkas Tallinna Gümnaasiumi juures tööle trükikoda, kus olid olemas ka juba nooditüübid. Nooditüüp koosnes tol ajal noodist ja selle juurde kuuluvast joonestiku lõigust. Seetõttu ongi varasemate trükiste puhul noodijoonestik katkendlik. Noodid on rambikujulised.

Kasutanud ära paljud juba varem käsikirjades liikunud materjalid, koostas

Stahl kiiresti suure, neljast osast koosneva saksa-eestikeelse paralleeltekstiga kirikliku käsiraamatu "Käsi- ja koduraamat Eesti vürstkonnale Liivimaal". See sisaldab väikese katekismuse, lauluraamatu, evangeeliumid ja epistlid ning psalmi-, palve- ja lauludekogu kirikotalituste jaoks. Raamatu esimene osa, katekismus, trükiti 1632. aastal Riias, järgmised osad aga juba Tallinnas. Raamatu tiitlid ja eessõna on saksa keeles. Päris tekst aga on kaheks veeruks poolitatud lehekülgedel kahe keeles: esimesel veerul saksa, teisel eesti keeles. Ka nootide all on tekst paralleelselt saksa ja eesti keeles.

Stahli lauluraamat algab eessõnaga, kus muuhulgas räägitakse ka vaimulike laulude tähendusest. Järgmisena tuleb lauluraamatu tekstiline osa, kus mitmetel lauludel on ka märgitud teksti autorid (tõlkijad), kelleks on enamasti kohalikud vaimulikud.

**"Sest korgkest taiwast
tullen minna,
Minna tohn teil hehds uhst
sannat,**

**Neist uhst sannast tohn
minna ni paljo**

**Kumbast minna laulda
ninck ütelda tahan"
jne.**

Tegemist on niisiis kõigile hästi tuntud jõululauluga "Ma tulen taevast ülevalt".

Neis lauludes puudub riim, Stahl ega tema abilised ei ole tõlkides pööranud tähelepanu nende rõhule ega ka sõnade silpe ära lugenud. Nii on eestikeelses sõnas tihti palju rohkem silpe kui saksakeelses.

Iseloomustades Stahli lauluraamatut 1884. aastal ilmunud M.J.Eiseni toimetatud väljaande "Tähtsad mehed" VI andes kirjutas Martin Lipp: "Ja täiesti arusaamatu on, mill kombel seesuguseid laulusid lauldi, ja kui neid lauldi, kuus nad

Järelikult pole Stahl ka abist ära öelnud.

Stahli tekstid on täis arhaisme, mis 17. sajandil olid juba ka eestlaste kõnekeelest kadunud. See viitab vanade eestikeelsete tekstide kasutamisele. Päris rahvakeelt Heinrich Stahl ära ei õppinudki. Üks väike näide:

kõlasiwad. Wist oliwad pooled lauljad alles salmi keskpaigas, kui wirgemad juba ta lõpule oliwad jõudnud."

Laulude järel tulevad õpetaja altaripalved, mõned neist koguduse (koori) vastulauludega ning see osa lk-d 214-231) sisaldabki noote. Neis

puuduvad rütmi elemendid - taktid, taktimõõt ja noodipikkused. Seetõttu ühtivad tekst ja meloodia vaid üldiselt, helide ja silpide arv ei saagi vastavuses olla. Mõni neist meloodiatest on ilmselt kohalik originaalviis, näiteks "Meie Isa" palve. Kõik meloodiad, aga eriti sõnad kannavad kindlalt keskaja ja katoliikluse pitsi. Nende nootide järgi laulmine oli ilmselt väga keeruline, kui laul ei olnud inimesele enne tuttav, siis peaaegu võimatu. Viise tundsid küll kindlasti kooripoisid, kuid vaevalt kogudus. Pole siis ime, et pastorid 17. sajandil hurjutasid kogudust, kes ei oskavat laulda.

Selle kohta ütles Martin Lipp eelnimetatud teoses: "Laulude järel tulewad õpetaja altari palwed, millest mõni juba nootidega on. Muusika loo kohta on viimased selle poolest tähtsad, et nad sabata on, et lühikeste ega pikkade nootide wahel wahet ei tehta ja takt sugugi määratud ei ole."

Kõige selle juures ei saa aga unustada, et tegemist oli esimeste Eestis trükitud nootidega, mis paiknesid esimeses Eestis trükitud eestikeelses raamatus. Heinrich Stahli "Käsi- ja koduraamat" ning lauluraamat selle sees panid aluse vastava vaimuliku kirjanduse väljaandmise ja kasutamise traditsioonile Eestis.

* * *

1997. aastal möödub 180 aastat esimese perioodilise noodiväljaande ilmumisest Eestis. 1817. a. jaanuarist alates anti Tallinnas välja esimene muusikaline ajaleht Eestis - "Wöchentliche Musikalische Beyträge zum geselligen Vergnügen für's Piano-Forte 1817. Graviert und gedruckt bey D.Heinz in Reval" (Muusikaline nädalaleht seltskondlikuks meelelahutuseks klaveril 1817. Graveeritud ja trükitud D.Heinzi poolt Tallinnas).

Seoses vaselõikur ja -trükkal Heinzi Peterburist Tallinna siirdumisega 1815.a. elavnes siin märgatavalt muusikaline tegevus ja nootide kirjastamine. Nimetatud nädalaleht ilmus D.Heinzi väljaandel igal laupäeval. Tänapäevani on säilinud 41 numbrit, vähemalt niimitu korda see väljaanne ilmus. Selle noodikirjastuse ümber koondusid kaastöölistena nii Tallinna kui ka lähikonna muusikud ja heliloojad. Vase- ja tinalõikur Heinzi töökoda asus Tallinnas Viru tänaval (Lehmstrasse) majas nr. 364. Sealtsamast võis väljaannet ka osta, nagu seisab kirjas iga numbri lõpus (zu haben bei D.Heinz in der Lehmstrasse Nr. 364).

"Wöchentliche Musikalische Beyträge..." sisaldab ainult noodimaterjali. Nagu viitab väljaande pealkiri, on temas trükitud klaveripalad ilmselt mõeldud mõnusaks koduseks musitseerimiseks. Igasse numbrisse mahub 1-2 pala. Tegemist on küllaltki lihtsate ja lühikeste, peamiselt tantsulugudega. Leidub ka paar laulu klaverisaatega, millest ühte olevat Urve Tauts ka kunagi kontserdil esitanud. Kodune musitseerimine oli 19. sajandil haritud seltskondades ja kodudes teadaolevalt üsna levinud harrastus. Eriti populaarsed olid ansamblid neljal käel mängimiseks. Vajati ju elavat tantsumuusikat, kuna konservmuusika puudus. "Wöchentliche Musikalische Beyträge..." sisaldabki mitmesuguseid, ilmselt 19. sajandi alguse moeantude viise: poloneese, kadrille, angleese, valse, ekosseese jt. tantse.

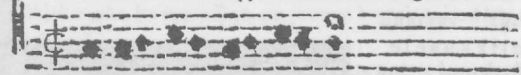
"Wöchentliche Musikalische Beyträge..." jaoks komponeerinud autoreid on üsna raske kindlaks määrata, kuna väljaandes on märgitud ainult heliloojate eesnime esitähed ning perekonnanime esimene ja viimane täht. Puuduvad tähti asendavad punktid.

Teadaolevatest autoritest pälvib erilist tähelepanu Carl Friedrich Karell (1791-1857) kui esimene autentselt eesti päritolu kutseline muusik: helilooja, orkestrant, muusikaõpetaja, ka Tallinna teatri "vicemusikdirector", kelle pärandina on säilinud trükis avaldatud instrumentaalset kunstmuusikat. 1817-1820 pidas ta Pühavaimu kirikus organistiametit. Karelli komponeeritud oli esimene trükis ilmunud instrumentaalse kunstmuusika noot eestlase sulest. Seega ennetas Karell komponistina hilisemaid eesti helikunstnikke tubli poolsajandi võrra. Tema palade trükkimisele aitas ilmselt

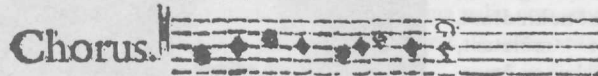
kaasa asjaolu, et Karelli kui Tallinna teatri asemuuskadirektori tutvus vasetrükkali D.Heinziga oli vältimatu. Pealegi asus Heinzi noodikirjastus ja vasetrükikoda kuni 1816. aasta alguseni Pikk tänav 7, kõrvuti Karelli elukohaga.

218

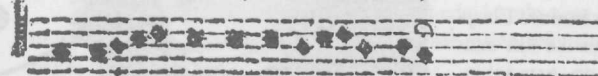
Die Praefation auff alle Sontage.

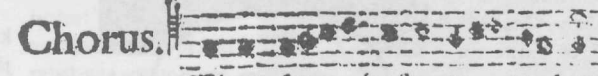
Der Herr sey mit euch.
Sei mit uns alle Tage.

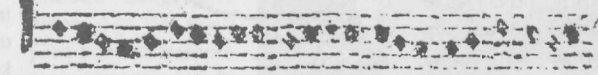
Vnd wie dem sei.
Vnd sinno Waimo kabe

Es se sey ewre Herr.
Lasset al los eijer sijn da m...

Wir er sey ben die ju den Herrn.
Meijer eds same nemmat se Jffanda vohla

Laf sey ons danck sagen Vor + tern + fern Der + ren.
Laf sey meid tena ma Junmala mei se Jf san da.

Carl

"Muusikalise Nädalalehe..." kolmes numbris, mis asuvad Eesti Kirjandusmuuseumis, on avaldatud neli C.F.Karelli tantsu - 3 ekosseesi ja 1 anglees. Nende palade juures on autori nimi lühendatud - par F.K...l. Ülejäänud autorite kindlakstegemine nõuaks juba omaette uurimust, kui see üldse õnnestuks. Tegemist on kahtlemata põhiliselt asjaarmastajatest muusikute ja heliloojatega, keda seetõttu pole teatmeteostes mainitud, päritolult on nad aga ilmselt kohalikud baltisakslased.

Niisiis oli Eestis juba 180 aastat tagasi olemas perioodiline noodiväljaanne, mis pakkus pidevalt uut muusikat. Võrdväärset sellele on tänapäevalgi raske leida.

Lõpetuseks veel teadmiseks: mõlemad käesoleva aasta väljaandeid-juubilare on võimalik näha Eesti Akadeemilise Raamatukogu baltika ja haruldaste raamatute osakonnas.

NAISELIKKUS MUUSIKAS

Hr. Peeter Saul! Teie äsjalahkunud ema ja Teie abikaasa, kellel mõlemal on praegu ümmargused tähtpäevad, on olnud silmapaistvad muusikud. Teil on kahtlemata olnud ka kokkupuuteid teiste naismuusikutega. Mis on Teie arvates muusikas ja muusikuis, Goethe sõnadega öeldes, iginaiselikkus – "das ewigweibliche"?

See on küllalt keeruline küsimus. Naiselikkus on muidugi vastand mehelikkusele. Mehelikkuse all mõistame füüsilist ja karakteri tugevust, põhimõttekindlust, kainet mõistust, naiselikkus on õrnus, soojus, emotsionaalsus, südamehääle järgi käimine. Elu ja ka muusika üks suur tahk on armastus, millel on kaks poolt – armurõõm ja armukurbus, mis käivad käsikäes. Ma arvan, et naine on selles osas varjundirikkam, tunnetab paremini armastuse tekkimise rõõmu ja armastuse kaotamise kurbust.

Kas need on vastandlikud või pigem teineteist täiendavad jooned?

Kuidas võtta. Minu ema ja abikaasa on mõlemad vägagi naiselikud inimesed: leebed, soojad. Aga samal ajal väga järjekindlad oma joone läbiviimisel. Minu ema Linda Saul oli pärit jõukast rätsepa perekonnast. Isa arvas, et tal tuleb rikkale mehele minna. Kui tahad saada professionaalseks muusikuks, pead ise toime tulema! Aga ema viis oma tahtmise läbi. Koos Els Vaarmanniga, kellega nad olid suured sõbrannad, sõitsid nad Tallinna õppima konservatooriumi – tädi ja tädi mees aitasid.

Samuti minu abikaasa Heli Lääts. Mina innustusin juba nooruses džässmuusikast, esijoones Heino Jürisalu mõjutusel. Tahtsin sellele teele kallutada ka Helit. Ta ütles leebelt: ei, mulle see ei sobi. Ja mingi jõud maailmas ei suutnud tema seisukohta muuta.

Nähtavasti on see seotud naise osaga perekonnas. Ta on ju ajast aega olnud tegelik perekonnapea. Mees teeb tööd, aga naise peal on hoolitsus selle eest, et kogu pere oleks söönud ja kaetud, juhtugu mis juhtub. See nõuab suurt visadust, järjekindlust, hingejõudu. Nagu maratonijooksul: kas või veri ninast välja, aga finišisse tuleb jõuda.

Või võtame olukorra pärast pidusööki. Järele jääb suur hulk musti nõusid. Kaine mõistus ütleb: ma võin neid ka homme pesta. Aga tema peseb kas või öö läbi. Põhimõtte pärast: minu kodus peab olema puhtus ja kord.

Ma ei ütleks, et see on mehelikkus. Küll aga mingi naiselik järjekindlus ja jonn.

Nagu tiigri käpp, kus küüned peidus.

Jah, midagi selletaolist. Ja oma abikaasa põhjal võin öelda, et pole õige väide, et naistel pole tehnilist taipu. Olgu see triikmasin või laualamp – tema parandab. Mu onu oli tehnikainimene – ehitusinsener, ma ise olen õppinud 3 aastat Tallinna Polütehnilises Instituudis, mul on ka tehnikainimestega palju sidemeid. Neil on igasuguseid tehnilisi mõistatusi: ükssteisega seotud traatfiguure peamurdmiseks, "golovolomkaside". Mina ei saa nendega hakkama. Aga Heli võtab nad kergesti lahti ja paneb uuesti kokku. Ta on ka kibe peastarvutaja. Mina kasutan rohkem kompuutrit.

Ilmselt pole sugu peamine inimese iseloomu ja võimete

kujunemisel. Pigem on see midagi ületoonit taolist.

Minu ema oli ülilohusetruu. Kõige rohkem kurvastas teda, kui meie, tema lapsed, ei täitnud meile pandud ülesandeid. Ta ei jätnud kunagi midagi tegemata.

Ta ei läinud kaasa kommunistliku korruga. Küllap sellepärast lõpetaski ta dotsendina, mitte professorina, kuigi oli tunnustatud lauluõpetaja. Aga ta ei jätnud ka jõuluõhtul minemata tundi, kuigi teadis, et keegi sinna ei tule. Seda pidas ta enda kui pedagoogi kohuseks.

Ta oli ka eesti esimene naisdirigent, kes juhtis kogu Töölisteatri muusikaalu. Repertuaaris ei olnud oopereid ega operette – mängiti muusikalise kujundusega tükke, laulumänge või siis originaalmuusikat (Eduard Oja "Hannibal", "Rätsep Õhk" jt.). Orkester oli väike – umbes 20 liiget.

Miks loobus Teie ema dirigeerimisest?

Töölisteater kadus. Dirigendist sai hindamatu kogemustega laulupedagoog, kes pikkade aastate jooksul oli üles kasvatanud mitu põlvkonda tipplauljaid – P. Padrik, V. Hein, M. Voites, E. Raamat, E. Vanamõlder, T. Noor jt.

Mulle tundub, et naisdirigendile jäävad siiski mõnevõrra ülejätkavaiks globaalsed, võimsad teemad, mida käsitletakse suurtes sümfoonilistes ja ooperiteostes. Ma ei kujuta hästi ette naist dirigeerimas Beethoveni IX sümfooniat, Mahleri teoseid, Wagneri "Meisterlauljaid" või Verdi oopereid.

Aga eesti kõige mehisem meestelaul on ju naise kirjutatud.

Üks asi on laul, teine pikem oopus.

Muide, eks lauluõpetaja kogemused, ka minu ema omad, näita, et erinevast soost õpetajad suudavad teisest soost tegelaste

hingeallu küllalt hästi sisse elada: mehed "Butterflysse", naised Cavaradossisse näiteks.

Mis puutub dirigenditöösse, pole see ju füüsiliselt raske, kuid nõuab suurt psüühilist jõudu: orkestrit tuleb innustada, anda kätte õige rütm, meeoleolu. Ja siis ta läheb liikuma, nagu rühm sõdureid marssima: tramp-tramp-tramp...

90

65

JÄ MUUSIKUIS

Kas naised on head sõdurid?

Rütmitunne ei olene soost. On väga hea rütmitundega naisi ja halva rütmitundega mehi.

Orkestris on tavaliselt mõlemast soost inimesi. Kas Te orkestrit juhtides ja innustades arvestate ka soolisi iseärasusi? Ei.

Kuidas Te suhtute naistesse orkestris? Viini

Filharmonias käib praegu suur vaidlus naiste selle koosseisu võtmise ümber. Mulle ütles kunagi üks kirurg, et arstide kollektiivis peab olema vähemalt üks naine, muidu lähevad mehed liiga metsikuks.

Jah, Viini Filharmonikute hulgas pole ühtki naist. Ja kui Karajan võttis Berliini Filharmonikute hulka ühe naise, oli see pahanuduste arvates oleks üks 100-

Peale laulatust 1. mail 1958.a.

suurte tülide ja allikas. Minu vaja moodustada

liikmeline puhtfeminiinne orkester. Las ta võistleb Viini Filharmonikutega! Eks siis tule iseärasused selgemini välja. Isiklikult arvan, et dramaatiliste teoste esitamiseks on sobivam meestest koosnev või vähemalt meeste ülekaaluga orkester.

Kuigi jah, ühel ettemängimisel oli mul parim just naisorkestrant. Aga see oli ka Mozarti teos. Mozarti muusika on aga, nagu helilooja nimigi "Mozart" tunnistab, õrn, naistele sobiv.

Lääne orkestrites on nüüd üsna rohkesti naisi, kes mängivad vaskpille – trompetit, trombooni, isegi tuubat. Mõned teevad seda väga hästi. Ühel Taani orkestri proovil kuulsin, et metsasarv mängib väga võimsa heliga. Vaatasin – naine. Aga üldiselt on need pillid naistele kõige vähem sobivad, eriti džässorkestris, kus tuleb tihti mängida võimete piiril. Väljapaistvates džässorkestrites mängivad ikka mehed. Kuid on väga häid naisdžässpianiste.

Eriti ei sobi naised popmuusikasse, mis on väga agressiivne, vägivallal rajanev, seega ebanaiselik.

Aga paljud naised ju armastavad popmuusikat.

Nähtavasti sellepärast, et ta on erutav. Ja rütmiline. Elu ju põhineb rütmil – hingamine, öö ja päeva, aastaegade vahetus jne.

Aga miks on siiski vähe naisheliloojaid ja naisdirigente?

Lugesin ühte artiklit, milles väidetakse, et see on vana mõtlemise igand. Sellesama, millega Teie vanaisa suhtus oma tütre

muusikuks saamise taotlusse. Nüüd peaksid ajad muutuma.

Keeruline küsimus. Ütlesin juba, et naised sobivad teatud liiki muusikazhanrite ja pillide jaoks. Sümfoniaorkestrid siiski silmanähtavalt feminiseeruvad.

Kerget muusikat tean paremini. Tuntud aeglane valss "Ramone" on naise, Marbei Walfni kirjutatud. Samuti mõnede Edith Piaffi laulude autoriks Margarti Mounot. Aga heliloojate ja dirigentidena domineerivad ikka mehed, kuigi arusaamad naiste kohast ühiskonnas, ka muusikas, on praegu hoopis teised kui minu vanaisa eluajal.

Läheksime tagasi veel Teile lähimate naiste juurde. Mida peate enda jaoks tähtsamaks, kas nende naiselikku leebust ja soojust või nende järjekindlust, mida imetlete.

Hellust ja soojust. Emale võlgnen ma palju oma muusika mõistmise, muusikasse sisseelamise oskusest. Ta oskas seda oma leebel moel ka sõnadega edasi anda.

Ütlesite, et Te ei suutnud Heli Läätsel dzässil teele kallutada. Kas tema joon on ka Teid muusikaliselt rikastanud?

Loomulikult. Ta oskab valida sisutihedaid laule ning leida neile vajaliku vormi. Mõnikord kipub pisar silma teda saatvat orkestrit juhatades.

Eriti mõjukaks pean ta esituses vana saksa laulu "Ema, kingi mul' hobu!". Poisile antakse martsipanist ratsu, aga see pole see. Siis suurem puust hobune. Seegi pole ehtne. Aga siis tuleb päris hobune, mis viib ema surnuaiale. Ja mees ütleb: "Niisugust hobust ma küll ei tahtnud."

Kas Heli Läätsel on oma levimuusikakoolkond?

Arvan, et ei ole.

Miks?

Ta lõpetas kiitusega muusikakooli. Ta lõpetas

kiitusega konservatooriumi. Muidugi on olemas ürgse andega muusikuid, kes ilma põhjaliku hariduseta võivad saada maailmakuulsateks. Näiteks Šaljapin. Arvan, et Heli Läätsel laul on tõsise ja levimuusika sulam – seetõttu unikaalne.

Haritus on Teie arvates niisil ka muusikas omaette väärtus. Ja kui see on ühendatud naiseliku leebuse ning järjekindluse ja jonniga oma liini ajamisel, on see omapärane ühendus, mida on raske jäljendada.

Nii võib vist öelda küll.

Küsitles

Herbert Vainu

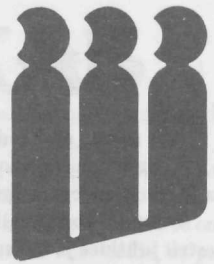

Noored armunud abielu registreerimisel 30. 04. 1958.a.

Pärnu Postimees avaldas 17. mail Toomas Kuteri intervjuu Heli Läätselt. Laulja ütles, et ta sündinud laulupeo ajal, seepärast saanud nimeks Heli ning ka tema (nagu Peeter Sauli ema) tuli Tallinna laulu õppima, hoolimata sellest et "kõik taevased ja maised väed (eraldi nimetab ta tüdi Annat) selle vastu olid". Suurteks eeskujudeks, kelle ümberkehastumisvõimet ja fantastilist häälevalitsemist ta imetleb, on Maria Callas ja Georg Ots. Pärast neli aastakümnet orbiidil olemist on lauljanna põhimõtteliselt aja maha võtnud, kuid päriselt tagasi tõmbuda pole tal lastud ja selle üle pole ta sugugi kurb.

Heli Lääts avaldab oma arvamust ka praeguse Eesti olukorra, mineviku hindamise ja mitmete filosoofilist laadi küsimuste kohta.

LASTE JA POISTEKOORIDE TEGEVUS SOOMES

Enne üleriigilist organiseerumist

Laste- ja noortekooride tegevus oli Soomes sõdade-eelsel ajal täiesti hajevil ja koondunud peaaegu ainult koolidesse. Kontserte andvaid lastekoore polnud ja seega polnud ka vajadust üleriigiliseks organiseerumiseks. Kesk-Euroopa poistekooridel on sajandipikkused traditsioonid – Regensburgi Dompitzen asutati aastal 975, Dresdner Krantzchor 1216, Leipziger Thomaschor 1221, Wiener Sängerknaben 15. sajandil jne. –, kuid Soome

Soome noortekooride "lipulaeva" juhtima Kari-Alo Pöllönen Jyväskyläst. Professor Erkki Pohjola, kellele anti 31. mail 1997 Sibelius Akadeemia audoktori nimetus, on teinud koorist legendaarse instrumendi, mida peetakse maailma parimaks. See koor on laulnud üle 20 keeles ja teinud ligi 50 välisturneed, kaugemateks kohtadeks USA, Kanada, Korea, Austraalia, Uus-Meremaa ja Jaapan.

Ainuüksi neis kaugetes riikides on koor andnud ligi 100 kontserti. Sidemed Eestiga algasid 1969. a. mais Heino Kaljuste juhataava Ellerheina (E. Pohjola kutsuti hiljem selle

Soome Noorte Kooriliidu embleem

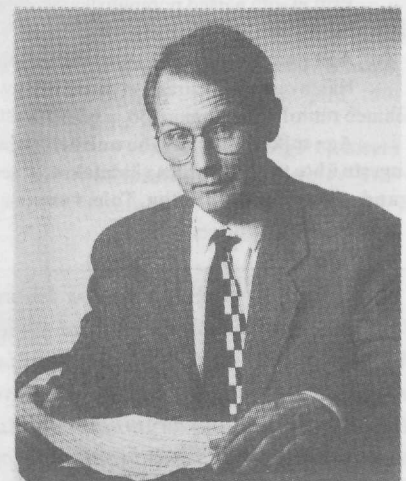
koori- ja instrumentaalmuusika liitudest, katusorganisatsioon *Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto* (SULASOL) liige. 1982. a. võeti uus nimi – *Nuorten Kuoroliitto*. Sellesse kuulub praegu 105 koori üle 7000 liikmega.

Noorte Kooriliidu tegevus on mitmekülgne: koolitus, suvelaagrid, kooripäevad, poistekooripäevad, tähtsaim 1986. aastast rahvusvahelised SYMPAATTI-

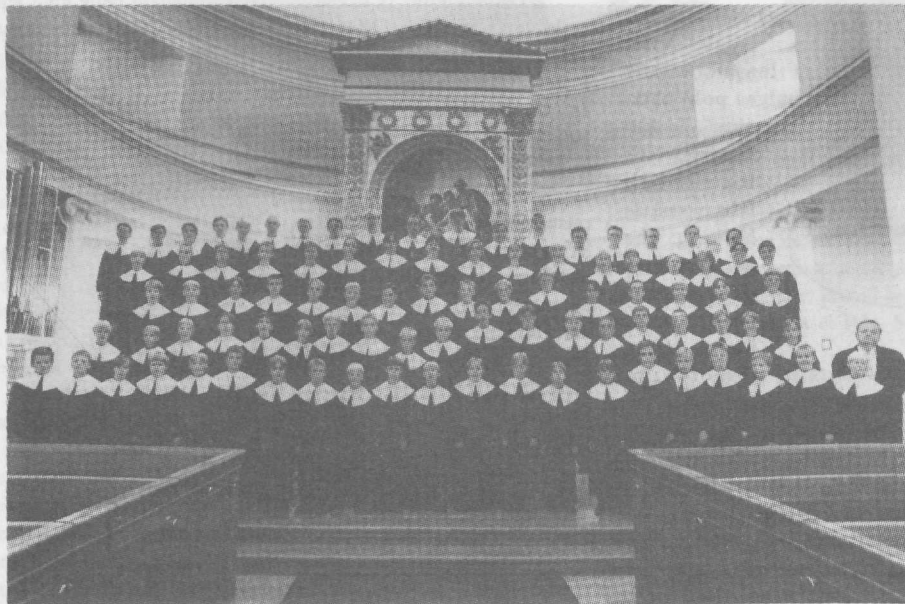
festivalid. Siis oli aukülastiseks kutsutud muuhulgas prof. Gustav Ernesaks, kes oli soome lauljate jaoks armastatud ja austatud legend. Teine SYMPAATTI-festival oli 1990 ja kolmas 1995, järgmine tuleb 1999. Esimesel festivalil oli ka Ellerhein Heino Kaljuste juhatamisel, mis äratas imetlust nii peauritusel Finlandiatlos kui ka, nagu teisedki festivalil osalenud 10 välismaist koori, mitmel pool Soomes kontserte andes. Nii on Tapiola koori kõrval Ellerheinal Soomes teisiigi sõpruskoore.

Lisaks Noorte Kooriliidu liikmeskooridele tegutseb Soomes rohkesti mitmete teiste üleriigiliste liitude, näiteks *Työväen Musiikkiitto* ja rootsikeelse liidu (*Finlands Svenska Körförbund*), samuti koolide ja koguduste laste- ja noortekoore. Seetõttu on raske saada täit selgust kooride koguarvust.

Uolevi Lassander

Tapiola koori uus juht
Kari Ala-Pöllönen

Helsingi Toomkiriku poistekoor

loodi esimene poistekoor alles 1953. a.

Selleks on Helsingi Toomkiriku koguduse juurde loodud *Cantores Minores* (Väikesed kantorid). See esindab protestantlikku poistekooritüüpi. Algusest peale on seal antud ka muusikaharidust. Esinevasse A-koori kuulub üle 100, koolitusrühma umbes 60 lauljat. Koori repertuaaris on suuri saatega kirikumuusikateoseid ning a capella laule, jõulu-aja jumalateenistusmuusikat. Koor on esinenud pea kõikides Euroopa riikides ja USA-s, dirigentideks on olnud muuhulgas Peter Lachovitch Viinist ja Heinz Hofmann Zwickaust, praegu Christian Hauschild Dresdenist. On arendatud ühistegevust Venno Lauu juhataava Eesti Poistekooriga.

Järgmisena asutati 1955 Rauma poistekoor ning järgmisel aastakümnel hakkas laste- ja noortekoore tekkima mitmel pool Soomes. Neist esimene oli Tapiola lastekoor.

Tapiolan Kuoro asutati Tapiola kooli koorina 1963. a. ning seda juhtis algusest kuni 1994. aastani Erkki Pohjola. Siis kutsuti seda

audirigendiks) ja Uno Järvela juhataava Tombi-nim. Kultuuripalee poistekooriga (vt ka lk. 2 – toim.).

1964. a. loodi Soome Yleisradio juurde *Radion Nuorisokuoro* ja 1972. a. asutati selle harjutuskoorist *Radion Lapsikuoro*, esimeses 45 keskmiselt 17-aastasest lauljat, teises üle 60 9–15-aastasest. Mõlemaid juhatas Heinz Hofmann. Need koorid saavutasid eriti kõrge taseme: andsid aastas kaks kontserti ning tegid mitmeid studiosalvestusi. Lastekooril oli mitmeid kontserditurneesid välismaal ja saavutusi rahvusvahelistel konkurssidel. Kahjuks likvideeriti need koorid majanduslikel põhjustel – noortekoor 1984. ja lastekoor 1987. a. Seda peeti tol ajal kultuuriskandaaliks.

Kooriliidu asutamine

Eelmainitud hiilgavatest eeskujudest innustatult tekkis mitmel pool Soomes mõne aasta jooksul rohkesti laste- ja noortekoore. Novembris 1991 peeti neid koore ühendava liidu asutamiskosolek ja 14. oktoobril 1972. a. liit organiseerus ametlikult. Nii sündis *Lapsi- ja Nuorisokuoroliitto*, millest sai, nagu teistestki

UUT EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

KIRJANDUS

Eesti jazzi gild 2. – Tln. 1997. – 104 lk.: ill., portr.

John Cage: composed in America. – Chicago; London. – 285 lk.: ill.

Musical America: international directory of the performing arts. – [Hightstown (N.J.), 1996]. – 862 p.: ill.

Porolla, Heikki. Yhtenäistetty Dmitri Šostakovitš. – Helsinki, 1997. – 68 s.

NOODID

Aavik, Silja. 1352 meloodilist diktaati. – [I k.]: Tln., 1997. – 141, [4] lk.

EELK agenda muusikaliselt. – Tln., 1996. – 21 lk.

Hindpere, Hans. Lauluredel 2. – Tln., 1997. – 2-le häälele akordimärkidega. – 46 lk.: ill.

Kaunisaares, Jakob. Laulik. – Pärnu–Jaagupi, 1997. – 1–3 häälele, akordimärkidega ning pillilood akordimärkidega. – 32 lk.: sarž.

Rebane, Henn (koostaja). Polüfoonia album akordionistile. – [I k.]: 1997. – 79, [1] lk.

Tobias, Rudolf. Julius Caesar: pateetiline avamäng W. Shakespeare'i järgi / Redig. V. Rumessen. – Partituur. – Tln., 1996. – 71, [1] lk.

Bach, C.P.E. Complete sonatas for flute and obbligato keyboard. Volume 6: Sonata in C major, Wq 87/H.515. – Montreux, 1994. – 1 klaviir (13 lk.) + 1 hääle (5 lk.).

Bassani, Giovanni Battista. Nascere, nascere, dive puellule: Sopran (Tenor) und Basso continuo. Cantio sacra. Köln, 1994. – 1 klaviir (12 lk.) + 1 hääle (2 lk.).

Boulanger, Lili. Quatre chants pour voix et piano. – New York, 1979. – 20 lk.

Brossard, S. bastian de. In cimbalis et organo: Alt und Basso continuo. Cantio sacra. – Köln, 1994. – 1 klaviir (11 lk.) + 1 hääle (2 lk.).

HELILÜESVÕTTED

Kompaktplaadid

Britten, Benjamin. Choral dances from "Gloriana", op. 53: for tenor, harp and chorus; perf. by: Martyn Hill (tenor), Thelma Owen (harp), The Holst Singers, cond. by Hilary Davan Wetton. – London, 1988.

Britten, Benjamin. The young persons guide to the orchestra: variations and fugue on a theme of Purcell; perf. by: BBC Symphony Orchestra, cond. by Andrew Davis. – 1991.

Bruckner, Anton. Motets; perf. by: Corydon Singers, soloists, organ, trombones. Cond. by Matthew Best. – London, 1984.

Buxtehude, Dietrich. Membra Jesu Nostri: Cantate; pr, sente par: Concerto Vocale, soloists, dir. Ren, Jacobs. – Arles, 1990.

Durufle, Maurice. Requiem, op. 9 / ; perf. by: The Choir of Westminster Cathedral, cond. by James O'Donnell. – London, 1995.

Gulnée: recits et épopées. – Paris, 1992.

Holst, Gustav. Orchestral works; perf. by: London Symphony Orchestra, cond. by Richard Hickox. 1996.

Janaček, Leoš. Kammermusik: vorgetr. von Ensemble Villa Musica. – Detmold, 1993.

Nordic sounds / perf. by Helsingin Juniorijouset, cond. by Csaba and G. za Szilvay. – 1996.

Odes to Saint Cecilia / perf. by: The Parley of Instruments, The Playford Consort, soloists, directed by: Peter Holman, Richard Wistreich. – London, 1995.

Panis angelicus: favourite motets from Westminster Cathedral / perf. by: Iain Simcock (organ), Westminster Cathedral Choir, cond. by James O'Donnell. – London, 1993.

Rahmaninov, Sergel. Teosed / esit. Eugen Kelder (klaver); ERSO, dir. Neeme Järvi; koost. ja toim. Vardo Rumessen. – Tln., 1996.

Sibelius, Jean. Songs / perf. by: Anne Sofie von Otter (mezzosoprano), Bengt Forsberg (piano). – Djursholm, 1995.

Sierra Leone: Musiques traditionnelles. – Paris, 1992.

Richard Strauss arias / perf. by: Leontyne Price (soprano), New Philharmonia Orchestra, Boston Symphony Orchestra, cond. by Erich Leinsdorf; London Symphony Orchestra, cond. by Fausto Cleva. – 1990.

Richard Strauss. Songs / perf. by: Marie McLaughlin (soprano), Graham Johnson (piano). – London, 1995.

HELİKASSETID

Flexus (ansambel). – 1997.

Cutugno, Toto (autor, laulja). The best of Toto Cutugno – Tln, 1996.

Kukerpillid (ansambel). Veel kord... – Jüri, 1997.

Orumets, Vello (laulja). Kolm kaunist sõna. – 1997.

Radio active 2 / erinevad esitajad. – Tln. 1997.

Uh!: muusikat Raadio 2 saatest "Uus ja hullem" / erinevad esitajad. – Tln. 1996.

EESTI KONTSERDI KONTSERDID

JUULI

1. 07. kell 19 **Mustpeade Maja Olavi saal** - PÄRT TARVAS (tsello), MATI MIKALAI (klaver). **Beethoven, Martlfu, Saint-Saëns, Faure.**

2. 07. kell 19 **Niguliste** - TIIA TENNO (orel), UKU RATAS (metsasarv).

J.S.Bach, Saint-Saëns, Reger.

6. 07. kell 12 **Halliste kirik**, kell 18 **Valga kirik**, 7. 07. kell 19 **Viljandi**

Jaani kirik, 8. 07. kell 20 **Tõrva kammersaal**, 9. 07. kell 19 **Niguliste**, 10. 07. kell 18 **Jõhvi kirik**, 11. 07. kell 17 **Mustvee kirik** - PARIISI GREGORIAANI KOOR (Prantsusmaa). **Dirigent Jaan-Eik Tulve.**

8. 07. kell 19 **Mustpeade Maja Valge saal** - RALF TAAL (klaver)

Beethoven.

11. 07. kell 23 **Võru Katarina kirik**, 12. 07. kell 21 **Tartu Toomkiriku varem**ed - URMAS VULP (viul), HENRY-DAVID VAREMA (tsello), HEIKI MÄTLIK (kitarr). **Bach, Vialdl.**

15. 07. kell 19 **Mustpeade Maja Olavi saal** - "La viva España!". ARVO LEIBUR (viul), HEIKI MÄTLIK (kitarr). **Paganini, Piazzolla, de Falla, Parsadanjan.**

16. 07. kell 19 **Niguliste**, 17. 07. kell 20 **Tartu Toomkiriku varem**ed (halva ilma korral Tartu Ülikooli Ajaloomuuseum) - ENSEMBLE VILLANCICO (11-likkeline Rootsi vokaalansambel). **Dirigent Peter Pointvik.** Uppsala Ülikooli raamatukogust avastatud hispaania laulud.

22. 07. kell 19 **Mustpeade Maja Olavi saal** - TEET SAVIAUK (flööt), TIIT PETERSON (kitarr). **Eespere, Schubert, Piazzolla, Takemitsu.**

23. 07. kell 19 **Niguliste** - AARE-PAUL LATTIK (orel) **Franck, Boely.**

26. 07. kell 20 **Mäetaguse mõis** - HORTUS MUSICUS SOLISTID.

Schuberti laulud ja virtuosone flöödimuusika.

28. 07. kell 18 **Sagadi mõis**, 29. 07. kell 19 **Mustpeade Maja Olavi saal** - MARIJKE MIESSEN (plokkflööt, Holland), GLEN WILSON (klavessin, USA), Hollandi ja Itaalia XVII sajandi muusikat.

30. 07. kell 19 **Niguliste** - ANDRES UIBO (orel), JÜRI LEITEN (trompet). **J.S.Bach, Pepusch, Mägi, Vähli.**

AUGUST

7. 08. kell 19 **Suuremõisa loss** - HORTUS MUSICUS SOLISTID. **Schuberti laulud ja virtuosone flöödimuusika.**

13. 08. kell 19 **Niguliste** - INES MAIDRE (orel) **Pierre, Mulet.**

20. 08. kell 19 **Niguliste** - URMAS TANILOO (orel), PEETER MALKOV (flööt). **Buxtehude, Händel.**

20. 08. kell 19 **Vanemuise kontserdisaal**, 21. 08. kell 19 **Estonia kontserdisaal** - HOLLANDI RAHVUSLIK NOORTE SÜMFOONIAORKESTER **Dirigent Friedemann Layer** (Austria). **Berlioz, Liszt, Ketting, Ravel.**

23. 08. kell 20 **Võru Linnapark** - HÄNDELI "VEEMUUSIKA" & "KUNINGLIK TULEVÄRGIMUUSIKA", ERSO. **Dirigent Eri Klas.** Grandioosne tulevärk.

27. 08. kell 19 **Niguliste** - TALLINNA POISTEKOOR **Dirigent LYDIA RAHULA.** Tormis, Kreek, Pärt.

TALLINNA XI RAHVUSVAHELINE ORELIFESTIVAL

1. - 10. august 1997

Festivali kunstiline juht Andres Uibo.

Esinejad: Ludger Lohmann (Saksamaa), Reiner Gaar (Saksamaa), Hartmut Rohmeyer (Saksamaa), Louis Robilliard (Prantsusmaa), Stefan Palm (Saksamaa), Elisabeth Roloff (Iisrael), Ines Maidre (Eesti), Tiia Tenno (Eesti), Andres Uibo (Eesti), Freiburgi Kammerorkester, Studio Vocale ja Tallinna Barokkorkester, dirigent - Toomas Siitan.

Tänavuse festivali keskne teema on *stylus fantasticus* - see on improvisatsiooniline muusikavorm, mis sai alguse Frescobaldilt Itaalias ning saavutab kõrgpunkti Nicholous Bruhnsi loomingus, kelle surmast tänavu möödub 300 aastat. Ettekandele tuleb kogu tema säilinud helilooming.

Kümne festivalipäeva jooksul toimub 30 kontserti, neist 18 väljaspool Tallinna - Pärnu, Haapsalu, Ridala, Rakvere, Valga, Põltsamaa, Räpina, Rõuge, Mustvee, Muhu ja Äksi kirikus ning Pürtse ja Kuressaare linnuses.

TALLINNA SÜMFOONIA SUVEMUUSIKA FESTIVAL

Festivali kunstiline juht - Neeme Järvi

16. - 30. august

16. 08. kell 19 **Estonia Kontserdisaal** - ARTUR KAPI ORATOORIUM "HIIOB" ERSO, RAM, Oratooriumikoos, Urve Tauts, Taimo Toomast, Mart Mikk ja Mati Palm. **Dirigent Neeme Järvi.**

19. 08. kell 19 **Estonia kontserdisaal** - BEETHOVENI 9. SÜMFOONIA Hortus Musicuse Akadeemiline Koor ja Orkester, Pille Lill, Jekaterina Melnikova, Anssi Hirvonen, Jaakko Ryhänen. **Dirigent Andres Mustonen.**

26. 08. **Estonia kontserdisaal** - 4 klaverit. Marko Martin, Mati Mikalal, Kai Ugandi, Tanel Joamets. EFK. **Dirigent Olari Elts.** Antheil, Krenek, Stravinski.

28. 08. **Estonia kontserdisaal** - Helsingi Linnaorkester. **Dir. Leif Segerstam.** Prokofjev, Ravel, Brahms.

30. 08. kell 19 **Estonia kontserdisaal** - Läti Rahvuslik Sümfooniaorkester. **Dirigent Thomas Sanderling** (Saksamaa), solist Walter Hautzig (klaver, USA). Brahms, Franck, Vasks.

ISTVAN RÁTH-VÉGH

INIMLIKU RUMALUSE KULTUURILUGU

XXV PEATÜKK: PSÜHHOFOONILINE RETSEPTUUR

Istvan Ráth-Végh (1870–1939) on omapärase profiiliga ungari kirjanik. Ta on spetsialiseerunud põhilselt dokumenteeritud või vähemalt varasematele kirjallikele allikatele põhinevate teoste kirjutamisele veidrustest inimolmes ja –kultuuris. Ta raamatud kannavad pealkirju "Naiste truudusetuse ajalugu", "Inimeste lollitamis ajaloo", "Raha komöödia", "Raamatu komöödia", "Saatan ja tema kaasosalised" jne. Vallsime mõnevõrra kärbitult avaldamiseks muusikuid käsitleva peatüki tema vast kõige tuntumast 1938. a. ilmunud teosest "Inimliku rumaluse kultuurilugu".

***

"Pole midagi uut päikese all" on kirjutatud juba Vanas Testamendis Koguja raamatus.

Agaga publik, nagu teada, ihkab uut. Gellertl kirjutab:

"Ein Ding mag noch so nährisch sein,

Es sei nur neu, so nimmt's den Pöbel ein"

(Olgu asi kuitahes narr, kui ta on uus, tõmbab ta põõblit ligi).

Poeet nimetab jämedalt publikut põõbliks. Agaga see jämedus pole ka uus. Schopenhauer on veel jämedam: "Inimesed on niivõrd primitiivsed, et pigem nõustuvad lugema uut kui head."

Lõppude lõpuks pole ka jämedus uudne. Esimene jäme inimene oli Kain. Ta käitus väljakutsuvalt Jumala endaga. Kui see küsis: "Kus on su vend Abel", vastas Kain ninatargalt: "Ei tea, kas ma olen oma venna valvaja?"

Publiku maitsele tuleb olla meeleepärane. Soovitavalt

millegi uuega. Miks ei peaks nii käituma ka muusik. Ta võib ju puhuda reklaami pasunat.

I

Kassiklaver

Hesseni markkrahv Karl leiutas kassiklaveri. Tavalise instrumendiga võrreldes asendasid selles pillikeeli elavad kassid. Otsustades joonistuse ja kirjelduse põhjal Kronitzi entsüklopeedias, võib seda instrumenti teha järgmiselt: 40–50 kassid valitakse 14, kellel on erineva kõrgusega hääled. Pärast seda on nad vaja paigutada klaveril üksteise kõrvale 14 sahtlisse, igasse üks. Kasside pead on klaveri esiküljelt nähtavad, aga sabad on kinnitatud sahtlite põhjadele liikumatusse asendisse. Kui vajutame vastavale klahvile, torkab nõi vastava kassi saba ja see hakkab näuguma. Kui kassid paigutada vastavalt nende hääle kõrgusele, võib klaver mängida väikest kassimeldoodiat.

Kahjuks ei õigustanud huvitav pill end praktikas. Leiutaja loobus selle proovimisest ning seda tehti alles 1716. a., kui Vene tsaar Peeter Suur külastas Hamburgi. Kõige uue vastu huvi tundvale tsaarile räägiti niisugusest instrumentidist ja ta tellis selle endale. Füüsika-alaste uurimustega tegelevale magister

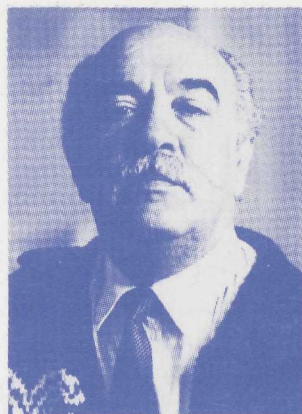
Büchnerile tehti ülesandeks ükskõik mis viisil luua näuguv klavikord. Vastupunnimine ei aidanud. Ta ostis või varastas 60 kassi. Raskused ilmnisid juba hääleproovis, sest isaskassid näugusid vastavalt sellele, milline emaskass oli nende kõrval.

Suure vaevaga õnnestus välja valida 14 kõutsi. Nad pandi klaveri sahtlitesse ja instrumenti näidati tsaarile. Ent algasid uued ebameeldivused. Kui muusik vajutas klahvile, tegi kass, kellele oli nõi sappa torgatud, oodatuga võrreldes kas madalamat või kõrgemat häält. Hädise olemisega kass jätkas oma võltssoolot ka siis, kui ta pidi juba vaikima ja näuguma hakkama teine. Samal ajal kass, kelle saba oli juba mitu korda nõi laga torgatud, lakkas reageerimast ja vaikus ka siis, kui ta pidi uuesti näuguma. Oodatud muusika asemel kõlas õudne kränumine. Agaga tsaar lõbustas end suurepäraselt. Võib-olla oleks ta vaimustus olnud väiksem, kui kõutsid oleksid näugunud talle mingi klassikalise muusikapala...

Kuid ka see polnud midagi uut. Niisugune pill oli figureerinud juba Hispaania kuninga Filip II sissesõidu ajal Brüsselis 1549. a. Piduliku protsessiooni ajal veeti kenasti dekoreeritud veokil kassiklaverit: seekord ei viinud klahvidele vajutamine kassi saba nõi laga torkimisele. Oli valitud humaansem meetod: kassi tiriti sabast selle külge kinnitatud nööri abil. Klaverit mängis taltsutatud karu ning dresseeritud ahvid tantsisid hingelõhestava muusika saatel...

On teada, et Ungari kuninga ja Saksa Püha Rooma riigi keisri kojas olid ka kassiklaverid. On teada ka 4 kassiklaverit kujutavat kunstiteost. (Järgneb)

I Christian Gellert (1715–1769) – Valgustusaja saksa kirjanik.

IN MEMORIAM BORISS PARSADANJAN

Boriss Parsadanjani äraminek oli ootamatu – alles mõni päev enne seda oli meil olnud telefonihendus temaga. Me olime temalt ühe ajakirja toimetamisega seotud probleemi lahendamiseks abi palunud ja ta oli seda lahkesti lubanud. Nagu ikka ja ennegi.

Boriss Parsadanjan oli üks eesti andekam ja omapärasem helilooja, kelle lemmikžanriks sümfoonia, millesse ta tõi palju uut, sidudes isikupäraselt oma kahe kodumaa – Eesti ja Armeenia – motive Šostakoviči laadis, keda ta väga austas ja ka isiklikult hästi tundis. Nagu ka paljusid teisi omaaegseid Nõukogude Liidu rahvaste silmapaistvaid muusikuid. Need sidemed olid väga vajalikud tema töös muusikaorganisatorina nii Eesti muusikaelu rikastamiseks kui ka eesti muusika laiendamiseks tutvustamiseks.

Ajad muutuvad ja Boriss Parsadanjani looming jäi Eestis kuidagi tagaplaanile. Mõnikord on geograafiline distants vajalik tõeliselt väärtusliku hindamiseks – kompaktplaat tema loomingust anti välja USA-s. Oleme veendunud, et B. Parsadanjani ere looming leiab ka Eestis taas väärikamat hindamist.

ML

"Inimliku rumaluse kultuuriloo" esiväljaande kaas

5. JUULINI ON AEGA TELLIDA MUUSIKALEHTE 1997. AASTA II POOLAASTAKS OTSE TOIMETUSELT: AS ASKARELL, EE0010 TALLINN, NARVA MNT. 40, TELEFONID 421-456, 423-205, 525-124 (ÖHTUL). HIND 34.95, ÜHEKS KVARTALIKS 19.95.

II kvartalis ilmuvad intervjuu NEEME JÄRVILT tema arvamusest ERSO arengusuundadest, ARBO VALDMA artikkel tema muusikafilosoofiast, rohkesti materjale taidlusmuusikast, muusikaõpetamisest, huumorit. Jätkame Heljo Sepa mälestuste avaldamist HEINO ELLERIST jpm.

Muusikaleht

Peatoimetaja Mart Vainu. Korrespondent Aaro Pertmann. Fotod, kujundus Kersti Grünberg. Väljaandja AS Askarell Kultuurkapitali toel. Telefonid 423-205, 525-124. Kirjad EE 0034, Tallinn, pk. 996. Honorari saab kätte Narva mnt. 40 (EVEA panga maja), IV korrus, vasakule trepist üles, tuba 411, tel. 421-456.